COLLOQUIA

2016/2017

Glasilo študentov Teološke fakultete

COLLOQUIA
2016/2017
Glasilo študentov Teološke fakultete
Izdajatelj: študenti Teološke fakultete
Poljanska cesta 4
1001 Ljubljana

Glavna urednica: Urška Flisar
Odgovorni urednik: Gašper Klančnik
Lektor: Gašper Klančnik
Oblikoval in tehnično uredil: Jan Tehovnik
Fotografija: Mateja Gašperin, Uroš Abram, Nejc Pirc
Naslovna fotografija: Uroš Abram

ISSN 2350-5931

Naklada: 50 izvodov
Tisk: Pancopy Printstudio, Stanko Pančur, s.p.

VSEBINA

UVODNIK 5
Teološki um in njegovo poslanstvo 6
POROČILA 9
Poročilo s tiskovne konference Teološke fakultete Univerze v Ljubljani 10
Nikodemovi večeri: Jaz – midva – mi pred Bogom (msgr. dr. M. Turnšek) 17
Tomaževa proslava 2017 19
INTERVJU 23
Intervju z doc. dr. Samom Skralovnikom 24
STROKOVNI ČLANKI 31
Recenzija knjige: Teologija odnosa 32
»Moj oče je bil blodeč Aramejec« (5 Mz 26,5): o Svetem pismu in beguncih 36
Osamosvajam se. Ali zares odhajam? 41
»Biti na način Boga«: Patristični temelji Zizioulasove občestvene ontologije 46
EKSKURZIJA 53
Ekskurzija teologov v Furlanijo 54
KOMENTAR 57
Komentar ob knjigi Digitalna demenca: »Doba pametnega poneumljanja« 58
Komentar filma Silence (Tišina) 60
POEZIJA 63
Jakob Piletič, bogoslovec 64
Gašper Klančnik, bogoslovec 66

UVODNIK

Avtor fotografije:
Uroš Abram

Izr. prof. dr. Robert Petkovšek, dekan Teološke fakultete

TEOLOŠKI UM IN NJEGOVO POSLANSTVO

Na vprašanje, kaj teologa naredi teologa, je odgovor preprost: naredi ga teološki način razmišljanja, teološki način dojemanja resničnosti oziroma teološki um. Um pomeni odprtost duha za spoznavanje resničnosti. Usvojitev teološkega uma je temeljni cilj teološkega študija.

Kakor vse druge znanosti ali vede je tudi teologija iskanje resnice. Sv. Anzelm je teologijo opredelil kot »vero, ki išče umljivost« (lat. fides quaerens intellectum), to je: resnico o sami sebi. Resnica pa ima svoj izvor v absolutnem. Iskanje resnice je zato poglabljanje v absolutno in poskus, da bi to absolutno izrekli v obliki znanstvenih zakonitosti. Resnica torej vodi k absolutnemu, k nečemu trdnemu, kakor se to kaže v hebrejski besedi emeth, ki pomeni resnico. Rêči, da resnica sodi na področje absolutnega, pomeni, da ni relativna in zato ne more istočasno veljati za neresnico. Še več: za to, kar je bilo enkrat res, nihče nikoli ne bo mogel reči, da ni bilo res. Te absolutne veljavnosti ji ne more nihče odvzeti, tudi če svet mine: kar se je enkrat izkazalo za »res«, nikoli ne bo mogoče razglasiti za »ne res«. O tem govorijo Jezusove besede: »Nebo in zemlja bosta prešla, moje besede pa nikakor ne bodo prešle.« (Mt 24,35)

Na prepričanju, da resnica izhaja iz absolutnega, znanosti temeljijo, to absolutno iščejo in ga v obliki znanstvenih zakonitosti izrekajo.

Kaj je to absolutno, s katerim imajo opraviti znanosti in se razodeva v resnici? Resnice, razkrite v znanosti, človek opazuje kot zunanji, neprizadeti opazovalec; že spoznane resnice poglablja v zavesti, da se za njimi skrivajo še globlje. Do vseh znanstvenih resnic pa lahko človek ostane ravnodušen in mirno reče, da ga znanost ne zanima. Tudi brez znanosti je človek v preteklosti živel in preživel.

Absolutno, ki se razkriva v teologiji, pa je drugačno. V teologiji se ne razkrivajo kakšne oddaljene absolutne resnice, ampak se razkriva Absolutno sámo, znotraj katerega se vsa resničnost giblje in iz katerega resničnost prejema svoje zakonitosti. To Absolutno je suvereni zakonodajalec, ki resničnosti odreja njen tek in zakonitosti. Znotraj tega Absolutnega tudi človek je in živi; to Absolutno ga ne opredeljuje in ga ne omejuje od zunaj, ampak od znotraj. Zato se do njega ne more več opredeljevati kot zunanji opazovalec; do njega ne more ostati ravnodušen in rêči, da ga ne zanima, kakor ne morem reči za dom, ki v njem živim, da me ne zanima in z njim nimam nič opraviti. Absolutnemu, ki ga misli teologija, se človek ne more upirati; pred njim stoji v »strahu in trepetu« in karkoli stori ali opusti, se do njega že opredeli.

To Absolutno je zato v življenju človeka navzoče kot nemir in kot izziv, kot soigralec, ki se mu ni mogoče izogniti, ali bolje, kot sodnik, ki meri in sodi življenje človeka. Lahko se ne-zanimam za absolutne resnice znanosti, ne morem pa se ne-zanimati za Absolutno.

To Absolutno je neizprosno. O tem govori pripoved o Abrahamu, ki se ni mogel upreti klicu, da daruje sina Izaka – a Bog je to zgodbo obrnil v blagoslov in v obilno potomstvo. Tudi sv. Pavel, tedaj še Savel, je bil obseden od Absolutnega, ki ga je gnalo, da je »besnel in grozil s smrtjo Gospodovim učencem« – na poti v Damask pa »ga je nenadoma obsijala luč z neba« in odtlej ga je priganjala, »stiskala Kristusova ljubezen«.

To Absolutno je sredi človekovega življenja; je v izvoru človekove kulture; v njem ima svoj izvor iskanje resnice; iz njega dobivajo svojo moč in prodornost znanosti. Ker pa je njegova sila neizprosna, je tudi nasilna. Zato se iz nje »v glavah ljudi« rojevajo vse vrste nasilja, kakor so žrtvovanje, vojne, genocidi, terorizem in drugo. Šele teološki um, ki sta ga bila deležna Abraham ali sv. Pavel na primer, uspe Absolutno preusmeriti v nasprotno smer. Teološki um – »luč z neba« – je transformator, ki neizprosnost Absolutnega preusmerja iz nasilja v ljubezen, iz gospodovanja v služenje.

»Luč z neba«, ki je iz Savla naredila novega človeka, se je naselila v evangeliju; v evangeliju se je »institucionalizirala«. Evangelij jo ohranja in prenaša iz roda v rod. Znanosti in tehnika bodo seveda oblikovale prihodnost. Teološki, evangelijski um pa tlakuje pot, ki znanosti in tehniko vodi k služenju človeštvu. Teologija in teolog sta torej poklicana, da tlakujeta pot, na kateri bo neizprosna sila Absolutnega delovala kot ljudomilost, ki se je razodela v življenju Jezusa Kristusa. Brez te evangeljske podlage in brez tega evangeljskega okvira si prihodnosti ni mogoče predstavljati. Evangeljski duh je jamstvo, da bo človek znanost in tehnika uporabil v duhu služenja in ne v duhu nasilja.

POROČILA

Avtor fotografije:
Mateja Gašperin

Urška Flisar

POROČILO S TISKOVNE KONFERENCE TEOLOŠKE FAKULTETE UNIVERZE V LJUBLJANI

V sredo, 7. decembra 2016, je v veliki predavalnici Teološke fakultete v Ljubljani potekala predstavitev publikacij Teološke fakultete in ročnega prepisa Svetega pisma, in sicer pod naslovom *Z Besede do Besede*. Dogodek je potekal v sklopu Tedna Univerze v Ljubljani.

Konferenca se je začela z glasbeno točko študentke Katje Šoštarič na violini. Sledil je uvodni pozdrav dekana Teološke fakultete izr. prof. dr. Roberta Petkovška. V svojem nagovoru je odprl kratko razmišljanje o besedi. Beseda je tista, ki dá življenje in ga prav tako lahko tudi vzame. Z besedo lahko namreč nekoga obsodimo na smrt. Bistvo besede je v tem, da z njo živimo, da beseda raste v nas samih. Prof. Petkovšek je na koncu poudaril, da je teologija ena izmed ved, kjer je beseda ostala najbolj živa. Prav zaradi tega je teologija potrebna alternativa duhovnosti sodobne, tehnično naravnane kulture.

Dogodek, ki ga je povezovala prodekanja Teološke fakultete enote v Mariboru doc. dr. Mateja Pevec Rozman, se je nadaljeval s predstavitvijo šestih monografij, treh znanstvenih publikacij (revij), dveh priročnikov TEOF in osmih monografij profesorjev in strokovnih delavcev Teološke fakultete, ki so izšle v tujini.

MONOGRAFIJE

Gostečnik, Christian. 2015.
Je res vsega kriv partner?
ZnK 44. Ljubljana: Brat Frančišek, Teološka fakulteta, Frančiškanski družinski inštitut.
Delo govori o vstopu v odnos, predvsem v zakonski odnos, za katerega je pomembno, da vsak vanj vstopi po lastni volji, vanj investira najboljšega sebe in v njem tudi vztraja zaradi sebe. Partnerja se med seboj dopolnjujeta, skupaj rasteta in gradita svoj odnos ter tako postajata eno. S tem, ko stopata v svet drug drugega in s tem, da ustvarjata intimo, pri kateri vstopata v telo drugega, pa postajata podobna Očetu Stvarniku.
Zaradi odsotnosti profesorja delo ni bilo predstavljeno na konferenci.

Matjaž, Maksimiljan. 2015.
Klic v novo življenje: prevod in komentar Pavlovega Prvega pisma Korinčanom.
ZnK 45. Ljubljana: Teološka fakulteta.
Prvo pismo Korinčanom sodi med najbolj preučevane in aktualne tekste Nove zaveze. Omenjena knjiga je prvi slovenski kritični eksegetski komentar 1 Kor. Monografija je sestavljena iz treh delov.
Prvi del nam pomaga, da razumemo kulturno, geografsko in politično ozadje mesta Korint v času Pavlovih misijonskih potovanj, na katerih je bil apostol zelo dejaven. Drugi del knjige bralca povede v kritično eksegetsko analizo, ki temelji na novem prevodu 1 Kor. V njem najdemo tudi obravnavo spornih vprašanj (o celibatu, položaju žensk), ki se jih je v pismu dotaknil sv. Pavel. Zadnji del knjige zajema Pavlovo teologijo in etiko. Avtor je predstavil ključne pojme, ki bralcu pomagajo razumeti Pavlove besede in jih povezati v celoto.
Zaradi odsotnosti profesorja je delo predstavil doc. dr. Samo Skralovnik.

Simonič, Barbara, ur. 2015.
Relacijska družinska terapija v teoriji in praksi.
ZnK 46. Ljublajna: Teološka fakulteta, Frančiškanski družinski inštitut.
Monografija je delo enajstih avtorjev in se povezuje z že objavljenimi deli dr. Gostečnika. Namenjena je terapevtom in vsem strokovnjakom, ki se pri svojem delu srečujejo z zapletenimi medsebojnimi odnosi in želijo spoznati globlji pomen težav ter tako bolj učinkovito pomagati drugim. V knjigi so predstavljeni teoretični in praktični vidiki različnih travmatičnih izkušenj, kot so spolne zlorabe, zapleti v starševstvu, zasvojenost, ločitve, žalovanje, kronične bolezni in težave, ki se pojavijo pri otrocih.

Arko, Andraž. 2016.
Pasijon po Gibsonu.
ZnK 47. Ljubljana: Brat Frančišek, Teološka fakulteta.
Pater Arko je omenjen naslov obravnaval že v svoji doktorski disertaciji.
Knjiga je uporabna za vsakdanjo prakso. Vsebuje zgodovinski pregled filmskih uprizoritev Jezusa Kristusa, prav tako najdemo v monografiji upodobitve, na katere se je Gibson navezoval. Gibsonov pasijon je poseben predvsem zaradi tega, ker ne le zaobjame širok diapazon krščanske umetnosti in kulture, temveč se skušavanjo tudi čim bolj vključiti. Bistvo vsega pa se skriva v tem, da film v samem jedru ostaja zvest svetopisemskemu odrešenjskemu sporočilu.

Petkovšek, Robert. 2016.
Bog in človek med seboj.
ZnK 48. Ljubljana: Teološka fakulteta.
Avtor je povedal, da je delo nastajalo skozi daljše časovne obdobje, v katerem je iskal, kaj je tisto, kar je najbolj močno v vezi med Bogom in človekom. Prav tako je dejal, da filozofija more verjeti svojim besedam in čedalje bolj spoznava, da je evangelijska racionalnost najčistejša. V delu je dr. Petkovšek vzpostavil širok lok in odprl polje dialoga med filozofsko antropologijo, filozofijo religije in razodeto teologijo. Monografija je sestavljena iz treh delov. Prva dva zajemata izvirne avtorjeve tekste, tretji pa vključuje avtorjeve prevode besedil nekaterih mislecev (Plotina, Hadota, Ratzingerja, Habermasa), ki se vsebinsko povezujejo z avtorjevimi razpravami.

Gostečnik, Christian. 2016.
Zakaj se te bojim?
ZnK 49. Ljubljana: Brat Frančišek, Teološka fakulteta, Frančiškanski družinski inštitut.
Partnerski odnos je najznamenitejša arena intime, v kateri se lahko razrešujejo prvinska občutja, vzpostavljena v odnosu s starši v zgodnji mladosti. Ko se človek zaljubi, se vsa občutja iz otroštva, naj bodo lepa ali grda, prebudijo na novo, z namenom, da bi jih tokrat za vselej rešili. To pa nam lahko uspe le v primeru, da se oba partnerja zavestno odločita za to, da bosta razčistila s preteklostjo, jo pustila za seboj in začela na novo.
Zaradi odsotnosti profesorja delo ni bilo predstavljeno.

ZNANSTVENE PUBLIKACIJE

Bogoslovni vestnik (glv. in odg. ur. prof. dr. Robert Petkovšek)
Gre za znanstveno revijo Teološke fakultete Univerze v Ljubljani z recenzijo. Letos obeležujemo petindevetdeset letnico izdajanja. Revija izhaja štirikrat letno, v njej pa so objavljeni izvirni in pregledni znanstveni članki ter prispevki s področja teologije in njej sorodnih ved. Objavlja v kar šestih jezikih, in sicer poleg slovenščine še v angleškem, nemškem, francoskem, italijanskem in latinskem jeziku.

Edinost in dialog (glv. in odg. ur. prof. dr. Maksimilijan Matjaž)
Znanstvena revija Inštituta Stanka Janežiča za ekumensko teologijo in medverski dialog Teološke fakultete Univerze v Ljubljani z recenzijo izide enkrat letno v dvojni številki. V njej najdemo objave izvirnih in preglednih znanstvenih člankov s področja ekumenizma in medverskega dialoga. Navezuje se na vse svetovne religije, s poudarkom na krščanskih verstvih in ostalih dveh monoteizmih (judovstvu in islamu). Bolj izjema kot pravilo so objave prevodov iz drugih revij. Revija objavlja v slovenskem, hrvaškem, srbskem, angleškem in nemškem jeziku.

Zaradi odsotnosti profesorja je znanstveno publikacijo predstavil dr. Samo Skralovnik.

Acta Ecclesiastica Sloveniae (glv. in odg. ur. Bogdan Kolar)
Omenjeno publikacijo izdaja Inštitut za Zgodovino Cerkve pri Teološki fakulteti Univerze v Ljubljani. Člani IZC v njej objavljajo doslej še ne objavljene dokumente, ki se na različne načine nanašajo na zgodovino Cerkve na Slovenskem. Publikacija izhaja od leta 1979; tako je letos luč sveta ogledal že osemintrideseti zvezek. V reviji objavljeni dokumenti so napisani v izvirnem jeziku, opremljeni s komentarji v slovenskem jeziku in povzetki iz tujih jezikov.

PRIROČNIKI TEOF

Vodičar, Janez. 2016.
Religijska antropologija
[Elektronski vir]. e4. Ljubljana: Teološka fakulteta.
Učbenik je namenjen istoimenskemu predmetu in je študentom v pomoč pri vstopanju v svet religijske antropologije. Gre za prvo takšno predstavitev pri nas. Vsebuje prikaz metodološke osnove za antropološko delo, s poudarkom na posebnostih religijske antropologije ter pregled osnovnih pogledov in raziskav, ki so nastale v dobrem stoletju te znanosti.
V priročniku najdemo tudi konkreten prikaz avtorjevega terenskega dela iz Afrike.

Petkovšek, Robert. 2016.
Filozofsko-antropološki pogledi na človeka
[Elektronski vir]. e4. Ljubljana: Teološka fakulteta.
Glavna tema knjige je vprašanje krščanskega sporočila, ki ga ta prinaša v razumevanje človeka in sveta. Priročnik je namenjen predvsem izobraževanju študentov na tretjestopenjskih programih. Evangeljska logika poseduje racionalnost, ki predstavlja osnovo za dialog v širšem etičnem in zlasti političnem kontekstu. Avtor je na takšnih izhodiščih oblikoval kritično držo do pojavov, ki so problematični na religioznem in političnem področju, pri katerih je pogosto navzoča ideološka ideja sekularizma.

MONOGRAFIJE, IZDANE V TUJINI

Strahovnik, Vojko in Bojan Žalec, ur. 2016.
Religija, nasilje in ideologije. Razmišljanja o izzivih postmodernega sveta (Religion, Violence and Ideology. Reflections on the Challenges of Postmodern World).
Berlin: LIT Verlag.
Monografija izhaja v zbirki Filozofija v dialogu. V njej se prepletajo pojavi vere, nasilja in ideologije. Obravnava se pred vsem nasilje v postmoderni dobi, nasilje, ki je prisotno v radikalnem islamizmu in totalitarnih sistemih.

Prav tako se avtorja dotikata odnosa med vero, ponižnostjo in teološko vizijo miru, odpirata vprašanje odnosa med nasiljem in metafiziko, govorita o antropologiji mita in nasilja, spregovorita o nasilju na podlagi spola, vprašanju demokracije in človekovih pravicah ter razpravljata o svetopisemski pravičnosti, religijah in verskih skupnostih kot dejavnikih gostoljubja.

Gerjolj, Stanko. 2015.
Drame biblijskih obitelji:
Pedagoška in psihološka interpretacija odnosa u biblijskem ubiteljima. Split: Cerkva u svijetu.
Monografija je nadgradnja avtorjevega dela *Živeti, delati, ljubiti*, ki je pred desetimi leti izšla pri Mohorjevi družbi. Avtor pravi, da je ta monografija posodobljena, analizirana in nekoliko bolj pedagoška ter manj psihološka.

Središče avtorjevega raziskovalnega dele obsegajo družine starozaveznih biblijskih očakov (Abrahama, Izaka in Jakoba). V njihovih življenjih so se odvijale prav takšne družinske drame, kot jih poznajo sodobne družine. Ob tem ugotovimo, da je *Sveto pismo* še vedno zelo aktualna in sodobna knjiga, v kateri najdemo odgovore na vsa življenjska vprašanja in hrepenenja. Dodana vrednost pričujočega dela se skriva v avtorjevem prikazu bibličnega človeka, ki se v stiski vedno obrne na Boga. Predana vera v Boga nam pomaga najti ključne razloge za to, da nikoli ne obupamo. Šele ob upoštevanju presežne komunikacije med Bogom in vernikom pa lahko razumemo dinamike družinskih odnosov tudi na antropološki ravni.

Gerjolj, Stanko in Marcin Godawa. 2015. ***Faces of Women: In Search of Positive prospects.***
Krakow: The Pontifical University of John Paul II & Krakow Press.
O podobi ženske skozi zgodovino je razpravljalo dvanajst strokovnjakov s področij psihologije, teologije, filozofije, pedagogike in psihoterapije. Prihajajo iz štirih držav in so v večini ženskega spola. Avtorji v svojih prispevkih prikazujejo žensko v vlogi dekle, žene, matere, ločene žene in žene, ki je žalostna ter osamljena. Prav tako pa je mesto žene prikazano pod različnimi vidiki: svetopisemskim, kronološkim, psihološkim, antropološkim, ...

Dr. Stanko Gerjolj je naknadno predstavil *Molitvenik za otroke s posebnimi potrebami*, ki je sicer v Sloveniji izdana knjižica. Izšla je pri zbirki Vera, v njej pa je prisotna metodologija lahkega branja.

Palmisano, Maria Carmela. 2016.
Siracide: Introduzione, traduzione e commento. Nuova versione della Bibbia dai testi antichi 34. **Cinisello Balsamo (Milano): Edizioni San Paolo.**
Omenjena publikacija je komentar k *Sirahovi knjigi*, ki je sestavljen iz treh delov. Prvi del sestavlja italijanski prevod besedila iz grščine, ki velja za *textus receptus* celotne knjige tekom stoletij. V grški jezik je bila *Sirahova knjiga* prevedena šele na koncu drugega stoletja pr. Kr., saj je bila izvorno napisana v hebrejskem jeziku. Hebrejske rokopise so začeli odkrivati šele leta 1986, do danes sta poznani dve tretjini knjige v prvotnem jeziku. Poleg italijanskega prevoda se v knjigi nahajata tudi filološki in teološki komentar h knjigi. Prvi predstavlja analizo besedila in dodatno grško besedilo v obsegu sto petintrideset stihov iz nekaterih grških kodeksov. Prav tako v njem najdemo primerjavo med hebrejskim, grškim, latinskim in sirskim besedilom oz. prevodom. Teološki komentar vsebuje razlago besedila in vključuje ugotovitve novejših raziskav o tej knjigi. Naj še omenimo, da se na začetku knjige nahaja seznam vseh do sedaj odkritih fragmentov *Sirahove knjige*.

Petkovšek, Robert in Bojan Žalec, ur. 2016.
Truth and Compassion: Lessons from the Past and Premenitions of the Future.
Belrin & Zürich: Lit Verlag.
Avtorji monografije prihajajo tako iz Slovenije kot iz tujine. V delu najdemo šestnajst razprav na temo povezanosti med resnico in sočutjem. Skozi filozofski, teološki, religiološki, zgodovinski, idejno-zgodovinski, pravni, psihoterapevtski in edukacijski vidik prikažejo, kako pomembna je prisotnost obravnavanih vrednot v življenju in kakšne so posledice, če jih ni. Resnica in sočutje sta ključna pojma našega premisleka o slovenski preteklosti in urejanja njenih posledic v sedanjosti. V Sloveniji sta resnica in sočutje nujna za ustavljanje nasilja in doseganje sprave in miru. Enako pa velja za reševanje najbolj perečih evropskih in globalnih problemov (prim. begunska kriza).
V znanstvenem prostoru primanjkuje del, ki te teme obravnavajo tako celostno, interdisciplinarno in v medsebojni povezanosti.

Juhant, Janez in Bojan Žalec, ur. 2016.
Which religion, what ideology? The (religious) potentials for peace and violence.
Belrin & Zürich:Lit Verlag.
Gledano v celoti knjiga ponuja vpogled v izvor, naravo, funkcijo in povezanost religije, ideologije, nasilja in miru skupaj z drugimi pojmi, kot so vera in strpnost, verski pluralizem, postmoderna kultura in politični teror.

Znanstveniki prihajajo iz različnih držav (srednje evropskih) in različnih področij družboslovja in humanistike: filozofije, ekologije, prava, religiologije, sociologije, psihologije, pedagogike in duhovne zgodovine.

Štrukelj, Anton. 2016.
Žizn v polnote veri. Bogoslovije činov hristianskoj Cerkvi u Hansa Ursa von Balthasarja.
Moskva: Izdateljstvo franciscancev.
Slovenski naslov knjige se glasi *Življenje iz polnosti vere*. Delo je sad avtorjevega doktorskega dela. Do danes je doživelo več ponatisov in je bilo prevedeno v nemški, hrvaški in ruski jezik. Spremno besedo h knjigi je napisal priznani teolog Hans Urs von Balthasar, na katerega se je dr. Štrukelj precej naslanjal v svoji misli. Zapisal je, da je dr. Štrukelj nadaljeval zelo zanemarjene točke teoretičnega in praktičnega nauka o Cerkvi.

POSEBNI DOSEŽKI

Rožman, Lucija. 2016.
Ročni prepis Svetega pisma stare in nove zaveze.
Lucija, študentka 4. letnika Enovitega magistrskega programa, se je tega projekta lotila 5. decembra 2014. Prepisovanje je trajalo leto in pol in je bilo darilo bratu Bernardu Rožmanu ob njegovi novi maši. S tem mu je želela pokazati, da ga popolnoma podpira pri njegovi odločitvi. Sama pravi, da je bila na koncu knjiga bolj darilo njej sami kakor bratu. Leto in pol se je zbujala in zaspala z mislijo na Sveto pismo, ki ga je vedno z veseljem prebirala. Preko prepisovanja jo je Beseda nagovarjala na njej najljubši in najbolj domači način; preko papirja, peresa in barve. Ob vsem prepisovanju pa je spoznala, da na svetu obstaja Nekdo, ki te pozna bolj, kot poznaš samega sebe.

Martin Perčič

NIKODEMOVI VEČERI: JAZ – MIDVA – MI PRED BOGOM (MSGR. DR. M. TURNŠEK)

Na prvem večeru letos že petdesetih Nikodemovih večerov nas je nagovoril upokojeni nadškof msgr. dr. Marjan Turnšek. Razmišljanje prvega večera je naslovil: Jaz – midva – mi pred Bogom, s katerim je želel postaviti okvir posinodalne apostolske spodbude.

Že na začetku razmišljanja se je nadškof uzrl proti zadnjemu delu spodbude, v katerem papež spregovori o načelu postopnosti, takole pravi: »Nobena družina ni nebeška resničnost in izdelana enkrat za vselej, temveč zahteva postopno zorenje svoje sposobnosti za ljubezen.« (Al 325) Postopno zorenje za ljubezen je notranja resnica, ki je zapisana v naša srca. Ne gre za vpliv ali navodila, ki bi bila dana od zunaj, ampak kot del življenja.

Življenje je kot mozaik, v katerem so posamezni dogodki kot kamenčki. Pogled na posamezne dogodke, na kamenčke, nam na prvi pogled ne pokaže nikakršnega pomena, ker ima tako življenje kot mozaik smisel le v celostnem pogledu. Vse skupaj tako postane orodje Božjega razodevanja, če le znamo celostno pogledati na stvari. Družina in zakon sta zgubila pomen, ker ju ne znamo več postavit na svojo mesto, ker nanju ne znamo več pogledati celostno, ampak ju gledamo le kot posamezne delčke, pri tem pa izgubimo izpred oči celoto.

Nadškof v nadaljevanju razmišlja, kaj oziroma kdo je idealna ženska. V sodobnem svetu prihaja do medsebojnega presojanja, ko se ženske med seboj presojajo po merilih, ki jih določa družba. Kako pa Sveto pismo gleda na idealno žensko? Sveto pismo pravi, da je Bog ustvaril moža in ženo (1 Mz 1,27). Razodetje s tem pove, kakšno je mesto idealne žene. Idealna žena pove možu, kaj oziroma kdo on sploh je. Mož brez žene ne more vedeti, kdo je. Posameznik ne more biti Božja podoba, kadar je sam. Božja podoba se oblikuje v odnosu, v ljubezni, ker je Bog Ljubezen. (1 Jn 4,16) Ljubezen je odnosnost, iz odnosnosti Bog ustvarja človeka. Bog ne ustvarja v samoti, zato človek v samoti ne vé, kako biti Božja podoba. Adam potrebuje Evo, da spozna samega sebe. Ob drugem človek spozna, da ni predmet, ampak sta osebi, ki živita iz odnosa. Oseba živi samo, če je v odnosu. Človek izven odnosa vedno propade, ker življenje prejme od Boga preko drugega človeka. Zaradi tega sta mož in žena v odnosu ljubezni najgloblja podoba Boga. Človek je Božja podoba, ko živi odnos ljubezni. V ljubezni človek najde Boga. Nadškof nas je opomnil, da je potrebno premagati individualizem, ki je rak rana človeka. Iz srečanja z drugim v ljubezni se človek reši individualizma in stopa v življenje in šele tako je mozaik življenja izpopolnjen.

Ljubezen posreduje cel spekter življenja. V ljubezni se pojavi tudi družina in celotna družba. Človek se prepozna kot bitje odnosa, kot oseba, ko se podari drugemu, ker je odnos Božja vizija za človeka.

Spregovori tudi o vzgoji. Vzgoja je obrtniško delo. Gre za prenos znanja življenja iz mojstra na vajenca. V odnosu sta mož in žena mojstra, ki oblikujeta vajenca, otroke, da stopijo v odnos z ljudmi in Bogom. Vzgoja tako vodi k pooseblje-nju. Vzgoja je težka, ni enostavna.

Vizija družinskih odnosov, ki so podoba Trojice, vsebuje tudi pogled nežnosti.
Nežnost odnosov je podoba Boga. Nežnost je izraz ljubezni, ki se znebi želje sebičnega posedovanja. Pred človekom smo s strahospoštovanjem, da ga ne bi prizadeli. Nežnost je pogled onkraj sebičnih želja in potreb ter pogled na drugega v tem, kar drugi potrebuje. Nežnost zakoncev se kaže, ko partnerja vsak zase nič ne potrebujeta, ampak gledata le drug na drugega in takrat sta vedno bližje Bogu, ker on zase za odnos ničesar ne potrebuje.

Nadškof se ob sklepu premišljevanja ustavi ob zadnjem poglavju posinodalne apostolske spodbude, ki govori o duhovnosti zakoncev in družin. Pravi, da duhovnost ni nekaj zunanjega, da duhovnost zakoncev ni drugorazredna v primerjavi z duhovniško ali redovniško duhovnostjo.
Spomni nas, da je zakrament, je dejanje poveličanega Kristusa v dejanju Cerkve, zakon je zakrament Cerkve in družina je Cerkev. Dejanja znotraj Cerkve so tudi v zakonu Kristusova dejanja. V zakramentu zakona Bog deluje po zakoncema v vseh razsežnostih, razen v grehu. Zakrament ima tri razsežnosti. Pisano besedo – Sveto pismo, Božjo besedo, ki je aktualizirana v našem življenju; obhajana beseda – obred, v katerem pisana beseda postaja del nas; živeta beseda, kar pomeni, da se zakrament ne konča v cerkvi, ampak se nadaljuje v življenju.

Ob sklepu nas nadškof spomni, da človek v molitvi nikoli ni sam. Kristjan ne more molit sam, je vedno v občestvu. Ob Kristusu ne morem biti nikoli sam, vedno sem v občestvu v povezanosti z drugim, četudi sem fizično sam. Če hočem biti sam s Kristusom, sem samo z glavo, brez udov Kristusovega skrivnostnega telesa. V molitvi so vedno prisotni vsi člani Kristusovega skrivnostnega telesa, še živeči, tisti, ki so s Kristusom že združeni, in tudi tisti, ki so še na poti očiščevanja.

V tem občestvu Cerkve se kaže bogastvo krščanskega zakona in družine: nikoli nisem sam, ampak živim v neločljivi povezanosti s tistimi, ki so z menoj, ker je občestvo družine znamenje in orodje Božje edinosti.

Duhovno bogat večer je povezoval Matjaž Vidmar, kulturno pa ga je s pesmijo obogatil zbor Habemus Cor.

Urška Flisar

TOMAŽEVA PROSLAVA 2017

Prvi ponedeljek v marcu. Deževen dan ... A sončen za mnoge diplomante, ki so za svojo študijsko pot izbrali Teološko fakulteto! Na ta dan, natančneje 6. marca 2017, je potekala Tomaževa proslava, v sklopu katere diplomanti prejmejo težko pričakovane in bolj ali manj prigarane listine. V vseh teh letih je Tomaževa proslava dobila nekakšen »ustaljen« ritem. In tudi letos se ni bistveno razlikovala od predhodnih proslav. Ali?

Brez najmanjšega zadržka lahko trdimo, da je bila letošnja proslava nekoliko edinstvena. Kot prvo ni potekala v veliki dvorani Teološke fakultete, temveč se je po svečani sv. maši v stolni cerkvi Sv. Nikolaja, ki jo je daroval veliki kancler Teološke fakultete msgr. Stanislav Zore, OFM, vsa elita odpravila v prostore Unionske dvorane v Ljubljani. In tam se je začelo. Kot se za vsako proslavo spodobi, se je tudi »naša« začela s slovensko himno, ki jo je zapel pevski zbor Teološke fakultete, pod vodstvom Gregorja Klančiča. Sledil je pozdrav voditeljskega para. Tokrat sta v voditeljske čevlje stopila Anja Cevzar in Matic Lesjak, svojo nalogo pa sta opravila več kot odlično. Na oder sta povabila kar nekaj govornikov. Prvi med njimi je bil dekan Teološke fakultete dr. Robert Petkovšek. Sledili so mu rektor Ljubljanske Univerze dr. Ivan Svetlik, prorektor Mariborske Univerze dr. Marko Jesenšek, nadškof Stanislav Zore in eminentni gostje iz tujine.

Po dobri uri govorov je svoj veliki trenutek dočakal doc. dr. Miran Špelič, OFM, ki je v »abecedi cerkvenih očetov« razložil, kaj sploh pomeni črka, abeceda; da človek navsezadnje lahko začne tvoriti besede, povedi. Predavatelj se je dotaknil razvoja slovenske abecede, velikih teoloških izrazov, ki so se razvili na prvih koncilih, posebej pa se je dotaknil tudi nekaterih cerkvenih očetov, med drugim Viktorina Ptujskega, za katerega se spodobi, da ga Slovenci poznamo. Da pa ni bilo vse zgolj »govoričenje«, je veliki govornik popestril predavanje s pevskim vložkom pevskega zbora in gledališko uprizoritvijo zgodbe sv. Ambroža.

Sledila je študentska himna *Gaudeamus igitur*, ki je naznanila podelitev diplom. Podelitev je bila v primerjavi s prejšnjimi leti nekaj posebnega, saj se je bilo po zaslugi diplomantov iz starih programov število le-teh rekordno. Po tem ko se je najzanimivejši del proslave za študente končal, se je za zaposlene na Teološki fakulteti šele začel. Predsednica študentskega sveta gospodična Špela Vrtovec, je razglasila in podelila listine za najboljše delavce na njim lastnem področju v akademskem letu 2016/17.

Po vsem tem proslava še ni bila končana. Na oder je stopil diplomant Robert Sekavčnik, ki je na simpatičen in iskren način v imenu študentov izrekel zahvalo osebju Teološke fakultete. Odraz njihovega dela smo namreč mi, študentje.

In tako se je z zaključnim pozdravom končala še ena Tomaževa proslava.
Dvorana se je hitro izpraznila, a spomin nanjo, bo še dolgo živel.

Najboljši profesor- doc. dr. Mateja Cvetek

Doc. dr. Mateja Cvetek je predavateljica pri katedri za Zakonsko in družinsko terapijo ter psihologijo in sociologijo religije. Je strokovna, razgledana ter z izkušnjami podkovana na področju, ki ga predava. Študentom snov ne samo podaja, temveč jo poskuša z njimi predelati ter razložiti tako, da jo razumejo ter ponotranjijo. Svoje slušatelje opolnomoči z znanjem, ki ga bodo lahko praktično uporabili tako na strokovnem področju svojega dela kot v vsakdanjem življenju. Vedno je pripravljena prisluhniti ter nuditi ne samo dodatne razlage snovi, ampak študentu rada nameni tudi spodbudno besedo in nasvet.

Študentski svet Teološke fakultete ji podeljuje naziv »najboljši profesor« v akademskem letu 2016/17.

Najboljši asistent- asist. dr. SamoSkralovnik

Dr. Samo Skralovnik je asistent [v času izida pričujoče številke že docent] na katedri za Sveto pismo in judovstvo na Teološki fakulteti v Ljubljani. Deluje tudi kot urednik revije *Tretji dan* in vidno pomaga pri organizaciji najrazličnejših projektov na Teološki fakulteti. Študentje pri njegovem delu opažamo široko razgledanost, zavzetost in predanost. Na predavanja prihaja točno in je študentom vedno pripravljen priskočiti na pomoč.

Študentski svet je januarja letos podal tudi pozitivno oceno za prvo izvolitev v docenta na Teološki fakulteti.

Zaradi zgoraj naštetega mu Študentski svet Teološke fakultete podeljuje naziv »najboljši asistent« v akademskem letu 2016/17.

Najboljši nepedagoški delavec- Gospod Miha Pate

Gospod Miha Pate je vedno pozitiven, prijazen in razumevajoč. Študentom vedno pomaga pri reševanju najrazličnejših težav kljub obilici vseh delovnih obveznosti. Vse študente obravnava enakovredno in se jim posveti v celoti. Redno odgovarja na elektronsko pošto, študente pa prijazno sprejme v referatu tudi v času, ko ni razpisanih uradnih ur. Študentje zelo cenimo njegovo delo, predanost in nasvete.

Študentski svet Teološke fakultete mu na podlagi tega podeljuje naziv »najboljšega strokovnega sodelavca« v akademskem letu 2016/17.

INTERVJU

Avtor fotografije:
Uroš Abram

INTERVJU Z DOC. DR. SAMOM SKRALOVNIKOM

Pogovarjal se je Janko Potisek, bogoslovec

»Živa je namreč Božja beseda in učinkovita ...« (Heb 4,12). Kako občutite to živost in učinkovitost?

Vsak dih, vsako jutro, tj. vsak trenutek – čeprav seveda ne trdim, da se tega pogosto zavedam –, je zame dokaz živosti in učinkovitosti Božje besede. To živost in učinkovitost vidim v sklanjanju veličine k majhnosti, večnega k umrljivemu, odrešenega k neodrešenemu, v otipljivosti neotipljivega. To vidim v »nori« ali nedoumljivi, a vedno konkretni ljubezni Boga, ki se na samo sklanja k človeku, temveč ga dobesedno išče, rešuje ...

Ob pregledu Vaše bibliografije je očitno, da ste se zelo poglobili v temo revščine; Vaše diplomsko delo je primerjava odnosa do revežev v različnih mezopotamskih zakonikih in v Svetem pismu. Kaj Vas je nagnilo (in Vas še nagiba) k preučevanju te tematike?

To ni bila moja prva tema oz. moja prva izbira. Ker sem poleg teologije na Filozofski fakulteti v Mariboru študiral še zgodovino, sem želel napisati skupno, tj. interdisciplinarno diplomsko nalogo, ki bi povezala obe veji mojega študija. To pomeni, da sem si moral izbrati nekaj »zgodovinskega«, zgodovinsko oprijemljivega. Tako sem najprej sklenil, da bom pisal o izraelskih kraljih, o njihovi vlogi v Izraelovi zgodovini z vidika teologa in zgodovinarja.

Dogovoril sem se že z obema mentorjema, tudi zbral razno literaturo, vendar nekoliko kasneje, ko sem že prebiral literaturo, spoznal, da o tem v resnici ne želim pisati. Zelo dobro se spomnim, kako sem nekega večera sedel za mizo v študentski sobi in prebiral knjigo o izraelskih kraljih. Nenadoma sem jo zaprl in napisal elektronsko sporočilo mentorjema, da želim zamenjati temo.

Razlog za to odločitev je bil v tem, in to je hkrati odgovor na vaše vprašanje, da v preučevanju antičnih kraljev nisem videl konkretne povezave s sedanjostjo, ali, če smem tako reči, nisem videl življenjske uporabnosti. Obstoj revščine je pojav, družbena anomalija, ki je izpričan tako v najstarejših pisnih virih iz obdobja prvih civilizacij kot ulicah naših mest. Kar je bistveno, je, kako se družba na to odziva? Revščina oz. odnos določene družbe do revnih (zatiranih, majhnih, nemočnih) je ogledalo vsake družbe.

Ob primerjavi pravnega vidika – odnosa do revnih – v obravnavanih mezopotamskih zakonikih in Svetemu pismu se izkaže, da se razumevanje vprašanja revščine ne izčrpa na podlagi rezultatov, pridobljenih ob primerjavi pravnih določil. Primerjava v ozadju razkriva širše vprašanje, katerega le eden izmed mnogih vidikov je tudi družbeni izziv revščine.

Ob primerjavi specifičnega (pravnega) vidika ugotovimo, da verska dimenzija bistveno določa naravo pravnih določil in da odstira različnost koncepta dojemanja Boga in družbe tako na eni kot na drugi strani. Temeljni vzrok drugačnega odnosa do revščine na eni strani mezopotamskih zakonikov in na drugi Postave temelji na temeljno drugačnem razumevanju Boga.

S podobno tematiko se ukvarja tudi Vaša doktorska disertacija, namreč s tisto, ki v dosti primerih povzroča revščino – pohlep. Kaj nam Sveto pismo razkriva o dinamiki pohlepa, ki ste jo raziskovali?

V doktorski nalogi sem se osredotočil na deseto Božjo zapoved (2 Mz 20,17; 5 Mz 5,21), konkretno na dva hebrejska glagola iz te zapovedi, ki označujeta pohlep, in sicer s semantičnim študijem hebrejskega besednega polja hmd in 'wh.

Prvi glagol ('wh) razkriva človekovo hrepenečo, tj. ekscentrično naravo, razkriva, da je človek po svoji naravi hrepenenje sámo. Glagolska oblika korena 'wh (in njene sopomenke) označuje eksistencialno silo, najpogosteje primarne želje (potrebe), povezane z obstojem in ohranitvijo. Glagolska oblika korena 'wh označuje človeško bitje v neločljivi zvezanosti telesno bivanjskih in duhovno ontoloških potreb.

Za drugi glagol (hmd) velja nasprotno. Poželenje, izraženo z glagolsko obliko korena hmd, ima namreč prilastitev kot svoj temeljni cilj. Pogosto označuje silo pohlepa, željo po prisvajanju dobrin, ki ni povezana s fizičnim obstojem oz. ne označuje primarnih, inherentnih človeških potreb. Dinamiko poželenja največkrat sproža izjemna pojavnost ali vrednost predmeta, ki vodi od miselnega procesa načrtovanja in snovanja do končne namere po prilastitvi.

Izraelci so to, kar je z vidika naše kulture morda razumljeno kot ločeno, dojemali kot integrirano celoto – poželenje predstavlja nekakšno notranjo nujnost dejanja potešitve, zunanje uresničitve; kjer je sklep srca, tam je dejanje. Tako razmišljanje je najprej utemeljeno v Svetem pismu, kjer se dejanje razume kot »sad naklepov« (prim. Jer 6,19), torej kot nujno zunanjo posledico naklepa. Izsledki primerjalne semantične analize na ravni celotnega Svetega pisma to potrjujejo in razkrivajo, da se dinamika poželenja odvija na notranji duhovni ravni neposrednih osebnih razmerij, a ima zunanje učinke. Dekalog in znotraj njega prepoved pohlepa ne predstavlja samo etičnega ideala ali pravnega determinizma (legalizma), ampak odnos, način življenja.

V enem izmed člankov ste obravnavali tudi sveto Družino: Jožef in Marija sta za Jezusa darovala dve grlici ali dva golobčka, ta daritev pa je bila predpisana za manj premožne Jude. Kakšno je sporočilo tega evangeljskega poročila in kaj po Vašem mnenju želi sporočiti današnjim kristjanom?

Jožef in Marija sta res darovala »dve grlici ali dva golobčka« (Lk 2,24), vendar ne za Jezusa, če Vas smem popraviti, temveč kot daritev za obredno očiščenje Marije. Judje so zaradi posebnega odnosa do življenja, krvi in greha imeli ženo, ki je rodila otroka, za nečisto. Ko so se dnevi očiščevanja iztekli, je duhovniku po predpisih pripeljala »enoletno jagnje za žgalno in golobčka ali grlico za daritev za greh« (3 Mz 12,6). Duhovnik je z darovanjem pred Gospodom zanjo opravil spravo, s čimer je postala očiščena. Če je bila revna, je darovala samo »dve grlici ali dva golobčka« (3 Mz 12,8).

Jožef in Marija si, podobno kakor revna porodnica (3 Mz 12,8), nista mogla privoščiti enoletnega jagnjeta. Darovala sta torej daritev, predvideno za reveže (prim. 3 Mz 5,7). S precej veliko verjetnostjo lahko sklepamo, da gre pri revni porodnici v 3 Mz 12,8, na katero se Luka sklicuje, za relativno revščino, za katero je značilno, da so materialne dobrine največkrat obsegale zgolj in samo hrano, obleko in bivališče. Kljub temu moramo jasno poudariti, da Jožef in njegova družina ni živela pod pragom minimalne eksistence.

Za te je bilo značilno, da so bili lačni, brez primerne obleke, bivališča in na splošno na robu preživetja. Takšna revščine je kot eno od oblik preživetja vključevala tudi beraštvo (prim. Lk 16,19-31). Kot vaški obrtnik je Jožef s svojo družino spadal med revne nižjega družbenega razreda. Vsekakor pa lakota in pomanjkanje za sveto družino nista bila povsem neznana pojava.
Sporočilnost tega odlomka je zato na dlani. Bog prihaja tja, kjer je človek. To pa je stiska, beda in revščina. Njegova postelja je v »štali«, njegova miza med reveži in grešniki. Ni naključje, da pojma »ubog« in »uboštvo« etimološko kažeta na Boga oz. na tistega, ki je »v Bogu«, tj. da je v revščini in uboštvu – takšnem in drugačnem – skrit Bog. Ni naključje, da Jezus okoli sebe zbira uboge in revne. Prav tako ni naključje, da izraz označuje tiste, ki so v celoti prežeti z zavestjo o svojem uboštvu, svoji popolni odvisnosti od Boga; tukaj ne gre več za materialne potrebe, ampak za elementarno potrebo po Bogu.

Kljub Božjemu naročilu »pri tebi ne bo smelo biti reveža« (5 Mz 15,4), so bili reveži vseskozi prisotni – tudi kasneje med kristjani. Je bilo reševanje problema revščine v Izraelu sistemsko ali so bili reveži prepuščeni na milost ali nemilost ostalih?

Reševanje problema revščine je bilo v Izraelu, kakor tudi v »novem Izraelu«, tj. Cerkvi, sistematično, deloma tudi »uzakonjeno«, čeravno se moramo zavedati nihanj in odstopanj v različnih časovnih obdobjih.

Družbena in socialna angažiranost ni zgolj »stranski učinek«, temveč spada k bistvu ne samo judovske, temveč tudi krščanske duhovnosti. Za bibličnega človeka obstoj revščine in revežev v družbi opozarja na nepravičnost in greh v družbi. Velik del Postave je prepleten s socialnimi predpisi, s katerimi naj bi Izrael na podlagi vere v edinega Boga ustvarjal drugačno družbo, kjer ne bo ubogih in izključenih. Tema solidarnosti je predstavljena kot bistvena lastnost izvoljenega ljudstva. Občutljivost za reveža pomeni poslušnost Bogu: pomoč človeku v stiski, ki jo zahteva Postava, ni nekaj sekundarnega, nekaj manj vrednega v primerjavi s sakralnim, saj socialni in liturgični vidik življenja v Izraelu ni bil nikoli ločen, temveč se je tesno prepletal.

Talmud odlično povzame takšno razmišljanje: »Dobrota je več kot religija, stiska bližnjega pa bolj glasna od vsake liturgije.« Talmudska etika ne uči razmetavanja in brezumnega deljenja lastnine za »višje namene«. Največ petina se sme razdeliti v namene dobrodelnosti. Več od tega predstavlja obraten učinek. Gospodar mora najprej nahraniti lačna usta svoje hiše, nato pridejo na vrsto vsi ostali. Senzibilnost za stiske drugih pogojuje študij Postave (pisne in ustne). Še več. Študij Postave je pravzaprav enačen z etičnostjo in zaradi tega velja, da neumnež bližnjemu sploh ne zna pomagati, saj nima etične, ampak sebično zavest. Judovska skrb za bližnjega se zato bistveno razlikuje od priložnostih karitativnih katarz (lajšanja vesti) zahodnega sveta.

Za umnega juda pravzaprav velja, da mora zagate brezposelnosti, revščine ipd. reševati v širšem smislu: v odpravljanju vzrokov za krivico, stisko in nesrečo. »Sodnik, ki sodi po pravici, je večje zagotovilo družbene blaginje kot še tako javna kuhinja.« Takšna smer razmišljanja ji daje možnost, da razkorak med imanenco in transcendenco, vsaj kar se tiče družbenih vprašanj, ostaja premostljiv.

Podobno velja za krščanstvo. Bistvena inovacija krščanstva v antiki je bila institucionalizacija socialnega skrbstva, ki ga antika sicer pozna, vendar temelji na sistemu sponzoriranja in je kot tako odvisno od dobre volje bogatih posameznikov in skupin. Kristjani so dolžni dajati miloščino, kar jim naroča ob koncu prvega stoletja že Didahe, obširneje pa prakso popiše Tertulijan. Seveda stanja ne gre idealizirati, a vseeno so kristjani po skrbi za revne v antični družbi nedvomno prepoznavni. Pa danes?

Kako Vam teološko znanje, ki ste ga pridobili tekom študija in pri raziskovanju, koristi pri osebnem poglabljanju vere; Vam je kdaj tudi v breme?

Da, v breme vsakič, ko grem mimo brezdomca, reveža in nimam poguma ali sredstev, da bi mu lahko pomagal. V korist v vseh drugih primerih, ko lahko (ali lažje) prepoznavam, da se Bog razodeva prav po revežih in v uboštvu.

Kaj je tisto temeljno, kar želite predstaviti študentom pri svetopisemskih predmetih, pri katerih predavate?

Besedo! Pisno z veliko in malo. Da je Sveto pismo svetost v besedah, Božja beseda zapisana s človeški rokami. Živimo v času obrabljenosti, vsebinske izpraznjenosti in nepremišljene (ali celo lažne) uporabe besed. Ker do (B)besede nimamo (osebnega) odnosa, smo ob soočenju s Svetim pismom nemalokrat zmedeni, izgubljeni; ko smo postavljeni pred Sveto pismo, katerega besede so kot hiše, ne vemo, kako najti vrata. Judje so verovali, da je Postava popolna, ker izhaja od Boga, a so se obenem zavedali, da razumevanje postave predpostavlja razlago oz. interpretacijo. V krščanskem kontekstu se seveda predpostavlja kristocentrični ključ razlage: »Boga ni nikoli nihče videl; edinorojeni Bog, ki biva v Očetovem naročju, on je razložil.« (Jn 1,18)
Torej, ko Bog nagovarja človeka, kakšen jezik naj bi uporabil? Kaj je na svetu, kar bi lahko pripeljalo človeka k Bogu in Boga k človeku preko razdalj prostora in časa? Izmed vseh stvari na zemlji samo B(b)eseda nikoli ne umre. Beseda je »hiša«, beseda je teologija, beseda je Bog. Najbolj krhka resničnost, a hkrati vir življenja.

To je tisto temeljno. Ali mi to uspe(va), pa boste presodili sami. :)

STROKOVNI ČLANKI

Avtor fotografije:
Mateja Gašperin

Klemen Gartner, bogoslovec

RECENZIJA KNJIGE: TEOLOGIJA ODNOSA

Mari Jože Osredkar:
***Teologija odnosa.* Teološka fakulteta Univerze v Ljubljani in Založba Brat Frančišek, Ljubljana 2016.**

Knjiga frančiškana Maria Jožeta Osredkarja je oplemenitena disertacija za pridobitev doktorata iz teologije, ki je bil avtorju podeljen na Katoliški univerzi v Parizu v letu 2002. Kot omeni tudi sam, je znanstveno preučevanje odnosa po pridobitvi naziva nadaljeval in razvijal ter svoje dosedanje delo s tega področja strnil iz zbral v pričujočem knjižnem delu. Avtor v predgovoru dela omeni, da bo svojo misel o odnosu še razvijal in knjižno delo lahko smatramo kot refleksijo dosedanjega dela s tega področja ter podstat za znanstveno delo v prihodnosti. Odgovore na vprašanja: »Kako človek veruje? Zakaj veruje? Čemu veruje?«, ki so smeri, v katerih avtor razmišlja, bo torej še plemenitil.

Prodoren predavatelj na Teološki fakulteti Univerze v Ljubljani je javnosti poznan kot poznavalec medverskega dialoga in preučevalec povezav krščanstva z islamom in judovstvom ter tudi drugimi pomembnimi svetovnimi religijami. V slovenski prostor je s svojim dosedanjim znanstvenim delom eden prvih, ki je primerjal pojmovanje odrešenja v vseh najpomembnejših verstvih sveta, tudi tistih z indijske podceline.

V svojem znanstvenem delu se ukvarja tudi z uporabnostjo religije v tuzemskem življenju in preučevanjem svetih knjig predvsem prepletanjem Svetega pisma in Korana. Kot dober poznavalec islama je iskan in kompetenten sogovornik na temo medverskega dialoga med islamom in krščanstvom. Medverskega dialoga se dotakne tudi v svojem zadnjem knjižnem delu.

Avtor delo, ob uvodu in zaključku, razčleni na štirinajst poglavij, ki so še dodatno členjena. Bralec je sprva uveden v pojme teologija, teodiceja in verovanje. Teologija kot svoj objekt obravnava verovanje, se z verovanjem ukvarja, ga spremlja in preučuje. Verovanje samo na sebi pa je odnos, ohranjanje odnosa z Bogom. Če je verovanje odnos se torej teologija ukvarja z odnosom med Bogom in človekom. Krščanska teologija preučuje evangeljsko verovanje, katoliški teolog pa ima za svoje delo tri temelje: razum, Sveto pismo in Cerkveni nauk. Od raznovrstnih disciplin katoliške teologije sta za temeljna vprašanja verovanja – temeljna vprašanja odnosa, »teologije odnosa« najpomembnejši dogmatika in fundamentalna teologija ali osnovno bogoslovje, ki je razmišljanje človeka o temeljih vere. Izhodiščno vprašanje, zastavljeno v pozitivnem smislu, je: »Čemu ljudje verujejo?«

Danes je religija, kljub morebitnemu nasprotnemu vtisu, pomembna tema pogovorov sodobnega človeka, tudi Slovenca. Avtor postavi tezo, da bo človek veroval, dokler bo človeška vrsta obstajala. Osredkar zatrdi, da človek veruje, ker je bitje odnosov in željan povezave z drugimi. Odnos presega človekove čutne predstave in je torej začetek transcendence. Ljudje uporabljamo dve vrsti govoric izkustveno in simbolno. Izkustvena se uporablja predvsem za opisovanje materialnega, čutnega, sveta. Simbolna govorica presega izkustveni svet in ga povezuje s tistim svetom, ki s čutili sam po sebi ni razviden. Ta sposobnost pa je tudi ključna za govor o veri in Bogu. Sposobnost v stvareh prepoznavati pomen, ki ni sam po sebi razviden, človeka dela človeka kot beseda dela iz človeka bitje odnosov.

V nadaljevanju se avtor ustavi pri besedi Bog ter podobi Boga pri človeku. Podoba je močno odvisna od kulture, v kateri človek živi. Drugi vatikanski koncil je v zavedanju tega dejstva predpisal upoštevanje različnih kulturnih kontekstov pri posredovanju evangelija. Avtor ob problemu, katera od Božjih podob je prava zavzame odločno stališče, da po svoje nobena od Božjih podob ni prava, saj je Bog drugačen, je nad našimi predstavami. Božje podobe so edini usmerjevalci, ki jih človek ima na poti do Boga, avtor pa ob tej trditvi zelo nazorno pokaže tudi na nevarnost, da bi podoba Boga postala malik, kar se pri določenih, tudi katoličanih, po avtorjevem mnenju dogaja.

Vsaka podoba Boga, tako meni avtor, ki je človek sprejema zgolj kot podobo Boga in ne kot Boga samega, že malik. Z razmišljanjem v tej smeri poseže na zelo pereče področje verovanja mnogih katoličanov. Pri globoki notranjem doživljanju, npr. Najsvetejšega ali Srca Jezusovega, gre za meje, ki so zelo pogojene z osebno zgodovino in osebo kot celoto. Razvijanje misli se nato nasloni na francoskega teologa Guya Lafona, ki svojo teologijo razvije na podlagi razmišljanja o človekovem življenju. Svojevrstno gonilo francoskega misleca, ki v teologiji ubira edinstveno in ne vedno od strokovne javnosti hvaljeno pot, so človekovi življenjski problemi – zlo in trpljenje. Osrednja misel francoskega teologa, ki jo avtor spremlja vse od najzgodnejšega razvoja, do končne izbrušenosti, »se začenja pri »meni« in se konča pri odnosu z drugim« (54). Za Lafona je ukvarjanje z drugim tudi podlaga za začetek »želje po biti željen« (54), ki pripelje do odkritja Drugega – Boga.

Na podlagi Lafonovega ukvarjanja s seboj, drugim in Drugim, se avtor nato osredotoči na človekovo objektivnost in subjektivnost. Rešitev za težave, ki se pojavijo ob srečevanju obeh pristopov, Osredkar vidi v Lafonovem predlogu, ki bi ga v slovenščino najbolje prevedli kot »teologija odnosa«. Preseganje nasprotij med subjektivnim in objektivnim, ki so temelj teologije odnosa, avtor vidi kot kopernikanski obrat v razmišljanju, saj sodobni človek najprej pomišlja zgolj na dve možnosti: objektiven ali subjektiven pristop.

Odnos je to, kar lahko presega objektivnost in subjektivnost, Lafon pa trdi, da se na začetku »osebki znajdejo v odnosu« (60), tako torej odnos rodi osebke in ne osebki odnosa. Odnos je po avtorjevem mnenju stanje, »hkratne prisotnosti in odsotnosti dveh oseb« (70). To dejstvo kaže, da se odnos nenehno spreminja, avtor izpostavi, da je v nenehnem nastajanju. Kot za vsak odnos to velja tudi za odnos z Bogom. Odnos vsebuje teološko in etično komponento. Dragocena je avtorjeva opredelitev teološke dimenzije človeških odnosov. Noben človeški odnos ne more biti popolna prisotnost. Partnerja v odnosu sta delno prisotna in delno odsotna. Prisotnost partnerjev bo okrepila etično komponento ali vidno stran odnosa, njuna ločenost neprisotnost pa teološko, ko bosta povezana v duhu. V vsakem odnosu je torej prisotno transcendentalno in je torej moč prepoznati Drugega.

Krščanska tradicija se izraža preko teologalnih kreposti vere, upanja in ljubezni. Te kreposti so humus odnosa in omogočajo njegov obstoj. Vrhunec odnosa v krščanstvu je učlovečenje Boga, ki je odnos med Bogom in človekom iz nadrejenosti in podrejenosti spremenil v enakopravnost. To pa ima trajne posledice za vse vidike življenja kristjana, »kdor v Jezusu Kristusu prepozna Boga, lahko v slehernem človeku prepozna Boga zaradi učlovečenja«. Slednje je temelj teologije odnosa in dopolnjuje ostale temelje odnosa samega na sebi.

Teologija odnosa je zaradi odnosa enakopravnosti, oplemenitila perspektivo gledanja na temeljne verske resnice krščanstva ter tudi na Cerkev samo. Ključnih poudarkov te oplemenitene perspektive gledanja se avtor dotakne v drugem delu svoje knjige. Najprej se ustavi ob dveh ključnih poglavjih teologije: odrešenju in razodetju. Začetek razmišljanja o delovanju Boga v človeški zgodovini ni dejstvo, da obstaja človek in da obstaja Bog, marveč, da sta v medsebojnem odnosu. Božje razodetje je torej predstavljeno kot besede, dogodki ali doživetja človeka, za katere lahko potrdimo, da k človeku prihajajo od Boga. To potrjevanje poteka v Cerkvi, ki je občestvo, o Božjem razodetju se torej sprašuje vsa Cerkev, škofje, teologi in verno ljudstvo. Božje odrešenje pa je postopek prepoznavanja Božjega posredovanja v dogodkih življenja. Človekovo prepoznavanje Božjega razodetja in odrešenja je poglabljanje odnosa in prepoznavanje Boga. Avtor v svojo misel vključi enega od najimenitnejših opisov področja delovanja teologije, poudari namreč, da teologija pojasnjuje, kako se verniki čutijo odrešene (92) ter poudari, da za Cerkev Božje razodetje predstavlja resnica o Božjem učlovečenju.
Krščanska vera obstane ali pade v Božjem učlovečenju, to je njena srčika. Judovstvo in islam tej srčiki odločno nasprotujeta in jo zavračata. Čeprav so vse monoteistične religije človeku prinesle osebni odnos z Bogom, se je ta najpopolneje izkazal v krščanstvu. Bog je v osebi Jezusa Kristusa človeka nagovoril kot človek; prek Kristusa človeka nagovarja tudi danes z Božjo besedo.

Jezus Kristus je znamenje ljubezni, ki ji ni enake, vsemogočni Bog je namreč sprejel trpljenje za človeka. Zadnje dejstvo za marsikoga predstavlja nepremagljiv izziv, ki ga avtor premaguje s teologijo odnosa.

Zlo in trpljene, posebej trpljenje nedolžnega, je ena od najbolj obravnavanih tem v zgodovini človeštva. Avtor ob soočenju z zlom prevzame judovsko in krščansko tezo, da je prisotnost zla posledica izvirnega greha. Razmišljanje o trpljenju nadaljuje z izpraševanjem o Božjem dopuščanju zla in trpljenja. Raziskovanje nadaljuje naslonjen na teologe, ki trpljenja in človekove nepopolnosti niso razumeli zgolj z negativnega vidika ter v povezavi z besedili Svetega pisma. Sodoben človek ostaja globoko vznemirjen ob vprašanju, zakaj Bog ne posreduje, ko človek dela zlo in ustvarja trpljenje. Teologija odnosa človeku odgovarja na podlagi odnosa med človekom in Bogom. V nobenem odnosu oba partnerja nista povsem prisotna, tudi v odnosu med Bogom in človekom. Bog je odsoten, da lahko njegovi sinovi nadaljujejo njegovo delo (107). Odsotnost Boga je hkrati najvišji izraz zaupanja človeku, a vedno, ko človek to zlorabi, ko pozabi, da mora nadaljevati Božje delo, pride do človekovega zla. Bog je človeka ustvaril svobodnega in stanje človekove nepopolnosti (ki jo je Bog po teologiji odnosa predvidel) je priložnost za dosego življenja v polnosti in držo spoštovanja do odnosov, v katerih se nahaja. Skozi trpljenje Bog pošilja nekaj dobrega in trpljenje je lahko tudi rodovitno. Trpljenje je rodovitno le takrat, ko ga človek sprejme. Sprejetje trpljenje pa rodi odpuščanje, ki je utemeljeno v Božjem sprejetju trpljenja. Odpuščanje spremeni in preoblikuje človeka in je edina pot preživetja, biti in ostati v odnosu.

Ob koncu se avtor posveti pojmu odrešenja, odrešenja v krščanstvu. Na odrešenje pogleda skozi vso zgodovino Cerkve ter se posebej posveti preobratu po Drugem vatikanskem koncilu. Ključno je, da Gospod prihaja med nas, ko si pripravljen na vesoljno bratstvo (144). Kdaj Bog pristopi do človeka? Ko Človek v vsakem prepozna Božjo podobo, tudi v tistem, ki mu je nasproten. Vzeti teologijo odnosa resno, prinese spremembo v vseh porah življenja katoličana, tudi na področju medverskega dialoga in perečih vprašanjih znotraj Cerkve same.

Osredkarjevo knjižno delo je zanimiv preplet znanstvene teorije teologije odnosa in razmislek o njenem odražanju v življenju. Postopno vstopanje v teorijo teologije odnosa z v vsebino dobro vključenimi razlagami osnovnih pojmov teologije, dela knjigo vabljivo za širši krog bralcev, ob slušateljih teološkega predmeta Osnovno bogoslovje in teologih je zelo primerno za tiste, ki v teologijo kot znanost šele vstopajo. Vprašanja in razmisleki, tesno povezani s človekovim življenjem, o katerih avtor razmišlja z vidika teologije odnosa, bralca vabijo k razmisleku o izražanju teologije odnosa in pravzaprav o izražanju vere, v življenju človeka. Avtorjevi načelni razmisleki so torej lahko temelji za razmislek ob konkretnih primerih v življenju.

Doc. dr. Samo Skralovnik

»MOJ OČE JE BIL BLODEČ ARAMEJEC« (5 MZ 26,5): O SVETEM PISMU IN BEGUNCIH

Skoraj vsak dan lahko slišimo vest o kakšnem potopljenem čolnu na obalah Italije, Grčije, polnem beguncev. Vsake toliko časa se v medijih pojavi fotografija utopljenega in naplavljenega dečka begunca. Vendar, se nas vse to sploh še dotakne? V Talmudu lahko beremo: Nihče ne more pravilno razumeti besed Postave, če se nad njimi ne spotakne (bGit 43a). Vsak begunec, ki trka na naša vrata – takšna in drugačna –, ima obličje Boga, zatrjuje papež Frančišek. Povedano drugače, vsaka stiska človeka, ki nas ne predrami iz umskega kavča, ostaja mrtva črka na papirju, fotografiji. Statistika, ki ne seže do srca. Pri judih in kasneje tudi pri kristjanih je (bila) vedno prisotna nevarnost razumeti bližnjega človeka v zelo ozkih okvirih, kot rojaka, sovernika, v nasprotju s tujcem, beguncem. Poglejmo, kaj o tem pravi Sveto pismo.

Odnos do beguncev in tujcev v Stari zavezi

Ko razmišljamo o odnosu do beguncev in tujcev v Stari zavezi, moramo najprej imeti v mislih, da je pri presojanju potrebno upoštevati Sveto pismo kot celoto.
Resnico Svetega pisma iščemo najprej v celotni knjigi, šele potem v posameznih vrsticah in stavkih.

Za oblikovanje posebnega odnosa do beguncev oz. tujcev lahko navedemo vsaj dva ključna razloga ali vzvoda. Najprej si je potrebno ogledali širši kulturno-zgodovinski kontekst. Izraelci so se v mnogočem zgledovali po običajih sosednjih narodih, odnos do šibkih členov družbe ni izjema. Poseben odnos do šibkih členov družbe – sirot, vdov in revežev – ni unikum Izraela. Visoke civilizacije v Mezopotamiji so že stoletja pred zgodovinskim nastopom Izraela to skrb celo uzakonile. Od samega začetka ohranjene pravne zgodovine, od napisov o Urukaginovih reformah (23. stol. pr. Kr.), preko Ur-Namujevega prologa, vse do Hamurabijevega prologa in epiloga je skrb za varstvo in zaščito nemočnih pred izkoriščanjem izpostavljena kot ena temeljnih lastnosti vladarjev.

Gre torej za staro tradicijo, podprto pravom, ki je obstaja že stoletja pred zgodovinskim nastopom Izraela. Izrael vstopi v že izoblikovano tradicijo skrbi za šibke in jo prevzame.
Doda pa svojo posebnost – tujce.
Kategorijam sirot, vdov in revežev, ki so bile zaščitene že prej, doda tujca. Za ta dodatek je ključna zgodovinska izkušnja Egipta, tj. zgodovinska izkušnja »biti tujec«, »begunec«. Na podlagi sovražnega odnosa, ki ga doživijo s strani Egipta, so Izraelci povabljeni, da ne ravnajo enako: »Tujec, ki biva med vami, vam naj bo kakor domačin, kakor eden izmed vas! Ljubi ga kakor sebe, kajti tujci ste bili v egiptovski deželi; jaz sem GOSPOD, vaš Bog« (3 Mz 19,34).

Ker Sveto pismo ni monolita enota, ampak je sestavljena iz različnih knjig, različnih avtorjev (različnih nazorov), v različnih časih, so prisotne tudi zaostritve. Nekaj stoletij kasneje, v času po povratku iz »drugega suženjstva«, lahko omenimo npr. Nehemijevo zahtevo po odslovitvi vseh tujih žena; od Izraelcev, ki so se poročili s tujkami, zahteva ločitev. Vendar tukaj ne gre za splošen nauk Svetega pisma, temveč za neke vrste zožitev osnovnega razumevanja oz. osredotočenje na določeno problematiko. Nehemija res zahteva od ljudstva, ki je ostalo v obljubljeni deželi, da odslovijo svoje tuje žene, tj. tujce, vendar moramo v ozadju prepoznati kritično zgodovinsko obdobje. Gre za obdobje vrnitve iz babilonskega izgnanstva, ko je bilo vprašanje preživetja Izraela kot naroda in predvsem njegove verske identitete na nitki. Svetopisemski avtor vidi – npr. na podlagi Salomonove izkušnje – v poročanju tujih žena grožnjo monoteizmu. Gre torej za radikalen ukrep, a vendar v širšem kulturnem in zgodovinskem kontekstu razumljiv, ker ni uperjen proti tujcu na splošno, ampak gre v ozadju za boj za obstanek vere.
Kot drugi razlog lahko navedemo Izraelove nomadske korenine. Čeprav Izrael ni nikoli bil pravi nomad, beduin, mu vrednote takšnega življenja niso tuje. V puščavskih stepah, neprijaznim stalnemu življenju, mora posameznik, ki se je ločil od svoje skupine, rodu, nujno računati na sprejem pri skupinah, preko katerih potuje ali katerim se pridruži. Vsakdo utegne potrebovati tako pomoč in vsakdo jo mora nuditi: to je temelj zakona gostoljubnosti. Ta nujnost je postala krepost, etični ideal, ki ga Sveto pismo, kakor bomo videli, visoko ceni.

Izvirna koda: Begunska zgodovina Izraela

Zgodovina izvoljenega ljudstva, Izraelcev, je nekaj posebnega zaradi begunske, tj. migrantske narave te zgodovine. Adam in Eva, prvi človeški par, po grehu in padcu postaneta prva begunca: »Izgnal je človeka in postavil vzhodno od edenskega vrta kerube in meč, iz katerega je švigal ogenj.« (1 Mz 3,24) Podobno se dogodi Kajnu: »Ti torej bodi sedaj preklet in pregnan z zemlje ..., potikal se boš in begal po zemlji.« (1 Mz 4,11-12 CHR) Izvirna koda Svetega pisma se torej glasi: homo viator, (po)potnik, »blodeč Aramejec« (5 Mz 26,5). Ali v sodobnem političnem žargonu: begunec, politični emigrant.

Pri Abrahamu, čeprav v ožjem smislu tukaj še ne moremo govoriti o Izraelu kot

narodu, se Božji klic, začetek zgodovine izvoljenega ljudstva prične prav z migracijo, tj. s političnim emigrantom Abrahamom, takrat še Abramom, ki sledi klicu Boga in emigrira v tujo deželo. Na začetku odrešenjske zgodovine torej stoji politični emigrant (1 Mz 12).

Sveto pismo ne ponuja razlogov, čemu Abram zapusti Ur na Kaldejskem, lahko pa o tem beremo v bogatem judovskem izročilu, celo v Koranu. Biblična tradicija in kasnejše postbiblično izročilo prikaže Abrama kot prvega pravega juda, misijonarja. Jasno, Abram skuša spreobrniti svojo družino k čaščenju edinega pravega Boga, vendar doživi neuspeh, na koncu ga želijo celo umoriti, zato Ur zapusti. Poskus spreobračanja je bilo v tistem okolju in času politično dejanje. Govorimo torej o versko-politični nestabilnosti, ta botruje dejstvu, da Abraham emigrira v obljubljeno deželo, ki ima podobne nastavke, kot jih ima današnja begunska kriza.

Ko prispemo do Druge Mojzesove knjige, egiptovsko izkušnjo suženjstva, naletimo na begunski val v današnjem pomenu besede. Sveto pismo pripoveduje, da so v času očakov, po naselitvi obljubljene dežele, plemena Izraelcev zaradi lakote v večjem številu emigrirale »s trebuhom za kruhom« v Egipt, v takratni simbol obilja in preskrbljenosti. Judje kot ustanovni dogodek, tj. začetek naroda v ožjem smislu, dojemajo prav rešitev iz suženjstva, kar pomeni, da je za rojstvo naroda ključna rešitev begunskega problema – z izhodom iz Egipta.

S tem se ponovno dotikamo begunske tematike, ki v resnici prepaja izraelsko identiteto in Sveto pismo, govorimo lahko o zgodovini beguncev.

Radikalna zaščita tujcev

V antičnem svetu Bližnjega vzhoda je gôst svet. Roland de Vaux v delu Antični Izrael ugotavlja, ko je preučeval arabska plemena s sorodnim nomadskim načinom življenja, da člani plemen med seboj tekmujejo, kdo bo lahko sprejel gosta. Takoj nam pridejo na misel vzporednice s Staro zavezo: Abraham razkošno sprejme »tri može« pri Mambrejevih hrastih (1 Mz 18,1-8); Laban teče, da sprejme Abrahamovega služabnika (1 Mz 24,28 32). Dve pripovedi – tista o angelih, ki jih je sprejel Lot v Sodomi (1 Mz 19,1-8), in tista o zločinu v Gíbei (Sod 19,16-24) –, kažeta, do kakšne skrajnosti so ljudje razumeli gostoljubje. Lot in starec iz Gibee sta pripravljena žrtvovati najdragocenejše, čast svojih hčera, da obvarujeta svoje goste. Lot je pripravljen razjarjeni (pohotni) množici namesto tujca ponuditi obe hčeri: »Glejte, imam dve hčeri, ki še nista spoznali moža; naj ju pripeljem k vam, da storite z njima, kar boste hoteli. Samo tema možema ne storite ničesar, saj sta prišla v senco moje strehe!« (1 Mz 19,8). Gost (tujec) je bil, ko je prestopil domači prag »svet«, nedotakljiv. Rabi Natán pripoveduje, da sta Abraham in Job imela vrata na vseh štirih straneh svojega doma, da sta lahko hitro sprejela gosta, tujca.

Ob tem pa je potrebno poudariti, da gre tukaj za (po)gostitev, ne za naselitev, tj. ne za permanentno stanje. Gre za radikalno zaščito, a za kratko obdobje, za čas bivanja pod »mojo streho«, ne gre za odsev trajne drže do tujcev. De Vaux ugotavlja, da pri nekaterih plemenih zaščita traja, »dokler sol, ki jo je gost pojedel, ne bo šla iz njegovega trebuha«, spet pri drugih še naslednje tri dni v območju 150 km.

Odnos do beguncev in tujcev v Novi zavezi

Zgodovino beguncev lahko nadaljujemo z Novo zavezo. Kdo namreč ni slišal za politično zaostritev v času Heroda kmalu po Jezusovem rojstvu, ki je v evangelijih predstavljen kot povod, da Jožef z družino emigrira v Egipt? Danes bi sveto družino kategorizirali kot politične emigrante.

Jožefov beg v resnici oživlja zgodovinsko izkušnjo izvoljenega ljudstva, Izraela, in jo nadaljuje – v več pogledih. Jezus odnos do tujcev in ostalih šibkih elementov ne samo postavlja v pravilno izhodiščno stanje, temveč tudi radikalizira. V priliki o usmiljenem Samarijanu Jezus kot bližnjega predstavi Samarijana. Jezusova primerjava, kjer je imela beseda Samarijan za Jezusovo poslušalstvo podoben prizvok, kot ga ima za povprečnega Evropejca besedna zveza begunec, ima zato podobno boleče-spotikajoč učinek. To je približno tako, kot bi danes hoteli pokazati bližnjega v muslimanu ali političnem emigrantu.

Ker je pri judih in kasneje tudi pri kristjanih bila vedno prisotna nevarnost razumeti bližnjega človeka v zelo ozkih okvirih, Jezusov odnos do tujcev prebija judovske, narodne, politične in končno verske okvire in vabi, da bližnjega prepoznamo v vsakem človeškem obličju, tudi če je to prekrito z burko ali s kakšno drugo opravo.

Sporočilo za današnji čas?

Če podrobneje preučimo reakcijo Egipčanov ob prihodu begunskega vala, lahko pridemo do zanimivih in poučnih zaključkov, zgovornih tudi za današnji čas. Egipčane, podobno kot danes Evropejce, je ob prihodu množice političnih emigrantov prevzemala groza pred Izraelovimi sinovi (2 Mz 1,12), zato ravnajo modro (2 Mz 1,10sl.), tujce zasužnjijo ter postavljajo tehnične ovire – ograde in ograje, načrtujejo sistematični pomor vseh novorojenih dečkov ob »vstopu« v deželo, rojstvu, vstopu v življenje. Kot generator teh dejanj se jasno izrišeta strah in groza – pred tujim in tujci. Primerjave so vedno nehvaležne, toliko bolj, ko gre za daljše časovne zamike, vendar ne smemo spregledati, da v trenutku, ko Egipt zavrne antične politične emigrante, s tem spiše lastno obsodbo – smrt lastnih prvorojencev (2 Mz 12). Ko spregledajo (spregledamo) znamenja, Bog pošlje nadloge.

Utelešeni strah v obliki najrazličnejših ograd in ovir kaže na izčrpanost »gostujoče« civilizacije, kaže na neuglašenost z vsebino Svetega pisma. Lahko povemo tudi drugače; utelešeni strah kaže na to, da Evropa v svojem jedru ni več svetopisemska, krščanska. Veselo sporočilo evangelija v nobenem

primeru ne more biti vir strahu, je lahko samo vir življenja. Ograde, pregrade, zidovi – tehnični in predvsem miselni – in druge tehnične pregrade so znak, da postaja Evropi evangelijsko sporočilo vse bolj tuje. V tem smislu nam begunci nastavljajo zrcalo: kdo smo, koliko smo krščanski, koliko so naše miselne predpostavke in predstave usklajene z resničnostjo in dejanji ... Če namreč pozdravljamo le svoje brate, kaj delamo posebnega? »Mar tega ne delajo tudi pogani?« (Mt 5,47)

Gaja Koler in Maja Maraž

OSAMOSVAJAM SE. ALI ZARES ODHAJAM?

Povzetek

Obdobje prehoda v odraslost predstavlja čas med obdobjem mladostništva in zgodnje odraslosti ter vključuje razne razvojne naloge, ki jih ni mogoče umestiti v nobeno od omenjenih obdobij. Predstavlja obdobje, ki je za mladega odraslega zelo nepredvidljivo, polno neznanih preizkušenj in številnih neodgovorjenih vprašanj ter odraža njegovo nejasno prihodnost. V prispevku je prikazan pomen soočanja z razvojnimi nalogami, prilagajanja na spremembe in soočanja z izgubo ob odhodu otrok, tako s strani mladega odraslega kot družinskega sistema. Predstavljena so izhodišča, ki posamezniku omogočajo razvoj samostojnosti, individualnosti, sposobnost neodvisnega odločanja in izbiranja ter mu dovoljujejo varno raziskovanje in odhod v svet, a obenem omogočajo ohranjanje povezanosti med družinskimi člani, vračanje v varno zavetje doma in iskanje podpore pri starših. Poudarjeni so varni odnosi in navezanost med družinskimi člani v povezavi z odhajanjem in pomenom uspešnega soočanja družinskega sistema s spremembo, prilagajanjem na nove vloge, reorganizacijo družinskih odnosov, pa tudi ponovne vzpostavitve varnega prostora, ki staršema omogoča izražanje, soočanje in ovrednotenje čustev ob odhodu otrok od doma.

Ključne besede:
razvojne naloge, prehod v odraslost, osamosvajanje, vloga družine

Obdobje mladostništva je zrcalo odnosa med starši in otrokom; odraža bogastvo odnosa in kaže na to, kar v odnosu primanjkuje (Gostečnik, Pahole in Ružič 2000, 199). Psihološko osamosvajanje oziroma individualizacija v odnosu do staršev, predstavlja eno izmed pomembnejših razvojnih nalog v obdobju mladostništva (Puklek Levpušček 2003, 71). Pomembno vlogo ima obenem tudi razvoj sposobnosti odločanja (oblikovanje lastnega mnenja, sposobnost abstrakcije, interakcije misli in čutenja) (Doblehar 2009, 40) in sposobnost razmišljanja o čustvih (Kompan Erzar 2003, 41). Slednja predstavlja proces emocionalne avtonomije, ki odraža posameznikovo osamosvajanje od otroške odvisnosti, idealizacije staršev in postopno pridobivanje občutka lastne iniciativnosti in kontrole (Puklek Levpušček 2003, 74).

Novejše raziskave kažejo, da je za mlade odrasle glavno merilo za vstop v odraslost prav subjektivni občutek, da si sposoben »poskrbeti zase«, biti samostojen, izbirati in sprejemati svoje odločitve ter biti neodvisen od staršev (Zupančič 2011, 12). Objektivni kazalci (npr. zaključek

študija, zaposlitev, ustvarjanje lastne družine itd.) pa ne predstavljajo več tako pomembnega merila osamosvajanja in prehoda v odraslost (Zupančič 2011, 10). V zadnjih desetih letih razni avtorji vse pogosteje ta pojav oz. novo obdobje opredeljujejo kot obdobje »nekje vmes«, t. i. prehod v odraslost. Ta predstavlja obdobje med poznimi mladostniškimi leti in zgodnjimi dvajsetimi leti s trendom podaljševanja v zgodnja trideseta, ki ga zaradi drugačnih psiholoških značilnosti in razvojnih nalog ne moremo umestit niti v obdobje mladostništva niti v obdobje zgodnje odraslosti (Puklek Levpušček in Zupančič 2011, 9). Razvojne naloge mladostništva se tako povezujejo z razvojnimi nalogami iz obdobja zgodnje odraslosti, te se med seboj dopolnjujejo ter nadgrajujejo (Zupančič, Kavčič in Fekonja 2009, 637).

Posameznik na prehodu v odraslost postopoma zmanjšuje čustveno in materialno odvisnost od staršev, ker se veliko mladih odraslih odseli od doma oz. vsaj v času delovnika ne bivajo doma (Zupančič 2011, 9). Kljub temu še vedno ne prevzemajo obveznosti in odgovornosti, ki so značilne za odrasle. Hkrati je prihodnost mladih odraslih še zelo nedoločena in nepredvidljiva v primerjavi z odraslimi (Zupančič 2009b, 656). Obdobje mladostništva se tako podaljšuje, posledično se povečuje tudi starost, v kateri posameznik doseže razvojne naloge zgodnje odraslosti (Zupančič, Kavčič in Fekonja 2009, 634). Vstop v odraslost je tako postal zelo individualiziran, nepredvidljiv in od posameznikovih osebnih zmožnosti odvisen proces. Omenjeno pa nemalokrat prinaša več negotovosti kot svobode (Zupančič 2011, 11). Mejniki razvojnih obdobij zato niso univerzalni in nespremenljivi, pogojeni so tako s posameznikovo starostjo in življenjskim obdobjem kot tudi s strani družbe in generacije, ki ji posameznik pripada, zato so razvojna obdobja in naloge tudi socialno determinirane (Zupančič, Kavčič in Fekonja 2009, 634).

Posameznik v obdobju prehoda v odraslost želi vzpostaviti ravnotežje med procesom osvobajanja odvisnosti od staršev in procesom navezanosti na njih, tako je razpet med dvema poloma. V tej razpetosti imajo pomembno vlogo starši oziroma družina, ta naj mlademu odraslemu omogoči varnost, stabilnost ter mu postavi meje, v katerih bo lahko varno raziskoval in iskal svoj življenjski model ter poslanstvo (Doblehar 2009, 37). Osnovni temelji za manjšo razpetost in stisko ob odhodu od doma se pričnejo oblikovati že zelo zgodaj, ko je otrok še v simbiotičnem odnosu z materjo in prične postopoma vstopati v odnose z ostalimi primarnimi družinskimi člani (oče, sorojenci in razširjena družina). To predstavlja osnovo za posameznikovo postopno prehajanje v avtonomnost. Vloga družinskih odnosov je zato zelo pomembna. Pomembno je predvsem, da ti odnosi zadovoljujejo otrokove osnovne potrebe po varnosti, zaupanju in sprejetosti ter mu omogočajo, da postopoma raziskuje zunanji svet in odnose izven družinskega okolja in tako pridobiva nove izkušnje.

»Po razlagi teorije objektivnih odnosov in teorije navezanosti notranje predstave pomembnih drugih v zgodnejših življenjskih obdobjih pomembno vplivajo na posameznikova čustvena stanja, predstave o sebi in vedenje v odnosih z drugimi v kasnejšem življenju« (Puklek Levpušček 2003, 73). Mladostnik v procesu iskanja svoje identitete in mesta v družbi potrebuje »pomembne druge« – starše, ki mu bodo pomagali in bili v oporo pri osmišljanju njegovega sveta. Starši naj oblikujejo in mladostniku omogočijo varen prostor, v katerem bo lahko izražal svoje ideje in hrepenenja, v katerem bo brezpogojno sprejet in v katerega se bo lahko vedno znova vračal. Cilj osamosvajanja ni zgolj avtonomnost in neodvisnost od staršev, temveč iskanje optimalnega ravnovesja med navezanostjo in avtonomijo (Doblehar 2009, 62). Družina lahko oblikuje in predstavlja prostor zavetja, varnosti in pobega pred zahtevami širšega sveta in družbe (Ule 2002, 34).

Raziskave kažejo, da posameznik, ki prejme in občuti brezpogojno ljubezen, podporo, sprejemanje in zaupanje staršev, lažje in uspešneje doseže predhodno omenjene razvojne naloge (Zupančič 2004, 572). V družinah z varnimi in iskrenimi odnosi se mladi odrasli lažje osamosvojijo in zapustijo dom, ker se zavedajo, da lahko v trenutkih negotovosti kadarkoli poiščejo pomoč in podporo staršev (Doblehar 2009, 41). V tem obdobju je značilna reorganizacija odnosov s starši, ki se odraža na področjih večjega ravnotežja v vplivanju, vzajemni komunikaciji in možnosti pogajanja v konfliktnih situacijah (Puklek Levpušček 2003, 72).

Posameznikov prehod v samostojnost in neodvisnost je zelo pomembna, težka in odgovornosti polna naloga tako za mlade odrasle kot za njihove starše (Doblehar 2009, 41). Družina se ob mladih odraslih sooča z vstopom v novo razvojno obdobje družine, ki prinaša nove naloge, zahteve in sistemsko rast. Po Duvall se družina v obdobju prehoda v odraslost nahaja na peti ali šesti stopnji družinskega cikla, t. i. obdobje lansiranja (otroci postopoma odhajajo) ali v obdobju praznega gnezda (otroci so zapustili dom) (Musek 1955, 135). Temeljna razvojna naloga družine na tej točki je, da mlademu odraslemu omogoči in dopusti dovolj čustvenega prostora, ga podpira v neodvisnosti ter samostojnosti, a hkrati ohrani povezanost ter tako vzdržuje ravnotežje med samostojnostjo in navezanostjo med družinskimi člani (Aquilino 1997, 682). Za družinske člane je namreč značilno, da se ocenjujejo kot med seboj povezani posamezniki, a se hkrati doživljajo kot drugačni in samosvoji (Ule 2008, 42).

Ključni izziv, s katerim se starši soočajo v tem obdobju, predstavlja otrokovo odhajanje, zato je pomembno, da starša ponovno vzpostavita dovolj varen prostor za izražanje bolečine, osamljenosti, stiske in tudi jeze (Doblehar 2009, 37). Vsaka sprememba v življenju predstavlja izgubo, ker zahteva od posameznika, da zamenja ali opusti določeno vlogo, odnos, načrt ali razne možnosti (Simonič 2006, 174).

Pomembno je, da čustva in občutke povezane z izgubo izrazimo in jih ovrednotimo (Poljanec in Simonič 2008, 252). Izkušnjo izgube preoblikujemo in jo integriramo v življenje na način, da ohranimo tisto, kar je za nas pomembno (Simonič 2006, 174). Vsak posameznik in vsaka družina se z izkušnjo izgube sooča na drugačen in edinstven način (Poljanec in Simonič 2008, 252). Vsaka sprememba v družini, tako pozitivna kot negativna, preoblikuje družinsko ravnovesje (Poljanec 2015, 32) in v življenju vsakega družinskega člana pusti poseben pečat (Tomori 1994, 38). Vse spremembe v družini lahko vplivajo na že utečeni ritem in odnose, kar zahteva vzpostavitev novega ravnovesja in prilagajanja družinskega sistema (Doblehar 2009, 48; Gostečnik 2004, 62). Ravno zato je naloga vseh družinskih članov, da v procesu prilagajanja na novo situacijo, sodelujejo pri reorganizaciji družinskega sistema (Poljanec in Simonič 2008, 253).

Vrednotenje in doživljanje osamosvajanja otrok kot običajen razvojni proces ter prepoznavanje stiske, imajo pomembno vlogo pri soočanju družine s spremembami in vzpostavitvijo novega ravnovesja, kar omogoča ustrezen in spodbuden korak k novim razvojnim nalogam ter rasti tako družine kot posameznika, sicer je ta lahko ovirana ali onemogočena (Doblehar 2009, 48; Poljanec 2015, 32). Prehod v obdobje odraslosti predstavlja stresno obdobje, ki vključuje preoblikovanje znanih, utečenih in posledično udobnih poti ter preizkušanje številnih novih, še neznanih in morda bolj kompleksnih izzivov (Doblehar 2009, 49). Odnosi v družini se morajo preoblikovati tako, da bodo mlademu odraslemu dovoljevali, da varno odide iz družine in se vanjo brezpogojno vrača, brez občutka krivde (Kompan Erzar 2003, 51).

Bibliografija

Aquilino, William S. »Freom adolescent to young adult: A prospective study of perent-child relations during the transition to adulthood.« *Journal of Marriage and Family* 59(1997): 670-686.

Doblehar, Urška. »Vloga staršev pri osamosvajanju mladostnika.« *Socialna pedagogika* 13(2009): 37-66.

Gostečnik, Christian. *Relacijska družinska terapija.* Ljubljana: Brat Frančišek in Frančiškanski družinski center, 2004.

Gostečnik, Christian, Pahole, Marinka in Ružič, Mirka. *Biti mladostnikom starš.* Ljubljana: Brat Frančišek in Frančiškanski družinski center, 2000.

Kompan Erzar, Katarina L. *Skrita moč družine.* Ljubljana: Brat Frančišek in Frančiškanski družinski inštitut, 2003.

Musek, Janek. *Ljubezen, družina, vrednote.* Ljubljana: Educy, 1995.

Poljanec, Andreja. *Rahločutno starševstvo.* Celje: Celjska Mohorjeva družba, 2015.

Poljanec, Andreja, in Simonič, Barbara. »Ko odnos propade.«*Socialno delo* 47(2008): 249-401.

Puklek Levpušček, Melita. »Psihosocialne značilnosti mladostnikov z različnim profilom osamosvajanja v odnosu do staršev«. *Psihološka obzorja,* 12 (2003): 71-89.

Puklek Levpušček, Melita in Zupančič, Maja, ur. *Študenti na prehodu v odraslost.* Ljubljana: Znanstvenoraziskovalni inštitut Filozofske fakultete, 2011.

Simonič, Barbara. »Prva resnica je rojstvo, zadnja je smrt (Izguba in žalovanje v družinskem sistemu)«. *Anthropos* 1-2(2006): 173-181.

Tomori, Martina. *Knjiga o družini.* Ljubljana: EWO, 1994.

Ule, Mirjana. »Slovenska mladina na prehodu v tretje tisočletje«. *Mladina* (Ljubljana), 2002, 9–37.

Ule, Mirjana. *Za vedno mladi? Socialna psihologija odraščanja.* Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, 2008.

Zupančič, Maja. »Opredelitev razvojnega obdobja in razvojne naloge v mladostništvu.« V: Ljubica, Marjanovič Umek in Maja, Zupančič, ur. *Razvojna psihologija,* 510-632. Ljubljana: Znanstvenoraziskovalni inštitut Filozofske fakultete, 2004.

Zupančič, Maja. »Predmet in zgodovina razvojne psihologije.« V: Ljubica, Marjanovič Umek, in Maja, Zupančič, ur. *Razvojna psihologija,* 6-28. Ljubljana: Znanstvenoraziskovalni inštitut Filozofske fakultete, 2009a.

Zupančič, Maja. »Razvoj identitete in poklicno odločanje v mladostništvu.« V: Ljubica, Marjanovič Umek in Maja, Zupančič, ur. *Razvojna psihologija,* 571-588. Ljubljana: Znanstvenoraziskovalni inštitut Filozofske fakultete, 2009b.

Zupančič, Maja. »Razvojno obdobje prehoda v odraslost - temeljne značilnosti.« V: Melita Puklek Levpušček in Maja, Zupančič, ur. *Študenti na prehodu v odraslost,* 9-38. Ljubljana: Znanstvenoraziskovalni inštitut Filozofske fakultete, 2011.

Zupančič, Maja, Kavčič, Tina in Fekonja, Urška. *»Razvojne naloge v odraslosti.«* V: Ljubica, Marjanovič Umek in Maja, Zupančič, ur. Razvojna psihologija, 634-654. Ljubljana: Znanstvenoraziskovalni inštitut Filozofske fakultete, 2009.

Br. Jan Dominik Bogataj, OFM

»BITI NA NAČIN BOGA«: PATRISTIČNI TEMELJI ZIZIOULASOVE OBČESTVENE ONTOLOGIJE

Uvod

Postmoderno dobo bi lahko označili tudi za dobo relacionalnosti, ko odnos postane marsikje (tudi v teologiji ter njenih podzvrsteh) eden izmed osrednjih pojmov za razumevanje človeka, sveta in Boga. To prinaša marsikaj dobrega, vendar je vedno znova dobro tematizirati in pretresati naša miselna izhodišča, da bi bile eksplikacije lahko čim bolj plodne.

Za teološko razumevanje odnosa je eden izmed ključnih sodobnih avtorjev gotovo Grk Ioannis Zizioulas (rojen l. 1931), pergamski metropolit, eden izmed najbolj pomembnih teologov današnjega časa. S svojo izvirno mislijo predstavlja izziv za našo zahodno, katoliško teologijo in antropologijo. Zaradi določene mere odprtosti do dialoga z našo zahodno kulturo, ki se mu na znanstvenem in ekumenskem področju posveča, je lahko bogat sogovornik. Pričujoč prispevek ne indicira pretenzije po poglobljeni kritični analizi bogatega Zizioulasovega korpusa, vendar obenem tudi ne skriva ambicije, da bi bralce navdušil za osebno srečanje in oplemenitenje z njegovo mislijo.

Ioannis Zizioulas je študiral v Solunu in v Atenah, predaval pa v Solunu, Glasgowu, Ženevi, Londonu in na Gregoriani v Rimu. Leta 1985 je objavil svojo najbolj slavno knjigo Being as Communion: Studies in Personhood and the Church, ki jo nekateri postavljajo za najbolj pomembno teološko delo konca 20. stoletja; sledijo pa ji še druga njegova izjemna dela (cf. Bibliografija). Zizioulas je tudi znan ekumenski delavec, saj kot predstavnik Ekumenskega patriarhata v Carigradu, sodeluje v svetovnem merilu na področju ekumenskega dialoga[1].

V širšem smislu spada Zizioulas k sodobni pravoslavni teološki misli[2], ki jo nekateri imenujejo tudi »neopatristična sinteza«, kar pomeni ponovno odkritje in ovrednotenje virov teološke misli cerkvenih očetov za namen soočenja s sodobnimi problemi. Približno vzporednico v katoliškem kontekstu najde to gibanje pri katoliškemu ressourcement (Nouvelle Théologie, de Lubac, de Chardain, von Balthasar, Congar, Rahner, Danielou, Mouroux, Ratzinger ...).

Pravoslavna teologija v 20. in 21. stoletju predstavlja luciden eruditski korpus, ki v zvestobi tradiciji intuitivno presoja sodobne teološke, duhovne, družbene in antropološke probleme sodobnega časa in se ne ustraši prinašati sedanjemu konkretnemu svetu iz zaklada bogate krščanske dediščine svežo, živo in navdihujočo teološko misel.

Zizioulas sam zase pravi, da v resnici ni izviren teolog, temveč da le predaja naprej to, kar je izoblikovala tradicija Cerkve. Še več, trdi, da noben teolog ne more biti izvir in iznajditelj svojega dela. Teolog le nakaže na to, kar Cerkev obhaja in slavi v liturgiji; to je pravi izvor vsakega teološkega diskurza. V nasprotnem primeru teologija ne govori o pravem Bogu, temveč opisuje druge napačne bogove in se slednjič zruši sama vase. Zato je izjemnega pomena prav poznavanje misli cerkvenih očetov, da s teološkim raziskovanjem ne bi skrenili s poti, marveč v ustvarjalni zvestobi tradiciji vedno prinašali nagovarjajoče sadove.

Relacijska ontologija: »Božja bit je relacijska bit«

V nadaljevanju bomo skušali podati izbor glavnih Zizioulasovih izvirnih poudarkov, ki so lahko relevantni za naš čas in naš filozofsko-teološki milieu. Osredotočili se bomo na njegovo pojmovanje osebe, odnosa, občestva oz. t. i. relacijske ontologije.

Zizioulasova osrednja izhodiščna miselna paradigma sestoji v trditvi, da skrivnost Cerkve razkriva nov način eksistence, obstoja oz. biti, ki zaradi bogopodobnosti ne more biti individualna, temveč je skupnostna, relacijska, občestvena (gr. κοινωνία) (Zizioulas 1997, 15).
V patristični dobi in v dialogu z grško filozofijo ni bil toliko pod vprašajem sam obstoj Boga (ali obstaja ali ne), temveč način, kako obstaja. Med nevarnostma grškega monizma (obstoj Boga in sveta sta tesno povezana) in gnostičnega separatizma (Bog in svet sta ločena) so očetje ubrali novo, trejo pot. Krščanska »eklezialna« izkušnja skupnosti in evharistije je še posebej Ignacija Antiohijskega, Ireneja Lyonskega in Atanazija zaznamovala do te mere, da so morali način obstoja Boga in posledično tudi človeka, izraziti na nov način. Zizioulas pravi, da je »ta izkušnja razkrila nekaj zelo pomembnega: bit Boga je lahko spoznana le preko osebnih odnosov in osebne ljubezni. Biti pomeni življenje, življenje pa pomeni občestvo. Božja bit je torej relacijska bit.« (1997, 16-17) Odnos oz. občestvo v patristični misli postane ontološki koncept, kar je bila absolutna novost za tedanji čas; žal pa tudi za stoletja kasnejše »krščanske« filozofije in teologije.

Nič ne obstaja samo po sebi, brez odnosa ne obstaja niti Bog. Nujna pa je distinkcija med pojmom občestva ter odnosom samim na sebi. Občestvo ni »le« ontološka struktura, ki bi nadomestila pojem narave ali substance in bi tako postala nekakšna Kantova kategorija relacije. Občestvo je globoko teološko pogojeno in je inherentno povezano s temeljnim vzrokom, ki je Bog Oče. Ta vzrok, ki so ga v teološki diskurz pretanjeno uvedli Kapadočani, eksplicira, da je temeljna ontološka kategorija oseba, ki ni nekaj ne-osebnega, togega, neživljenskega ali nerazumljivega.
»Bog obstaja zaradi Očeta« pravi Ziziou-

las in prav v tej navidezni nerazumljivi trditvi se skriva bistvo Božjega obstoja. Bog ne živi per se, temveč oseba Očeta iz ljubezni povzroča obstoj trinitaričnega Boga prav zaradi tega, ker rojeva Sina in pošilja Duha. Božji obstoj je torej v občestvu, nenehnem podarjanju drug drugemu. Ljubezen ne more biti neosebna, temveč vedno implicira osebo, ki pa se lahko konstituira šele v odnosu. Pojem »oče« sam na sebi ne pomeni nič, če ne vključuje sina et vice versa.

Iz tega sledi, da ne obstaja nikakršen obstoj/bit brez občestva. Nič ne obstaja samo na sebi kot individuum, saj je občestvo fundamentalna ontološka kategorija. Zizioulas pravi tudi, da je za občestvo, ki bi bilo podoba Boga, potrebno, da izhaja iz hipostaze (tj. konkretna, svobodna oseba) in da je usmerjeno k drugi hipostazi. »Oseba ne obstaja brez občestva« pravi Bazilij Veliki (Pismo 38, PG 32,325) in s tem izraža to temeljno dejstvo, da ko Bog ustvarja, ustvarja osebe in nas kliče v temeljni odnos. Zizioulas pravi, da nas Sveti Duh ne preustvarja v dobre individualne/posamične kristjane, temveč vedno ustvarja dogodek občestva. Vsak, ki se ga dotakne Duh, postane relacijsko bitje, oseba odnosa.

»Oseba je drugost v občestvu in občestvo v drugosti«

Zizioulasova misel je zbudila mnogo teološkega diskurza, marsikje je doživel tudi določene kritike in korekcije. Vendar pa je zaradi ogromnega vpliva, ki ga je imelo njegovo temeljno delo, ki govori o občestvu kot skupnosti, edinosti, leta 2006 izdal knjigo Communion and Otherness, ki želi tematiko odnosa in osebe nadgraditi iz drugega konca, iz perspektive drugosti (ang. otherness).

Izhodiščno vprašanje se glasi: kako je mogoče uskladiti/povezati občestvo in drugost v sodobnem svetu, ko pa J. P. Sartre pravi, da je drugi moj sovražnik, ko smo priče razbohotenemu individualizmu, sámo-afirmaciji, strahu pred drugim? Zizioulas jasno zatrdi, da je tovrstno stanje naše eksistence očitna konsekvenca izvirnega greha, ki sestoji ravno v tej »zavrnitvi Drugega« (2007, 1), ki ni le strah pred drugim, temveč tudi pred (radikalno) drugostjo. Razlike med nami tako vodijo v ločitev, ki postane temeljni pogoj naše identitete, medtem ko občestvo postane le gola ko-eksistenca. Na podlagi misli Maksima Spoznavalca pa Zizioulas uvidi, da problem ni le moralne oz. etične narave, temveč ima kozmične razsežnosti in posledice, vse do najradikalnejše – smrti. Maksim pravi, da je razlika (diafora) v osnovi dobra in naravna, težava pa je v tem, ko preraste v ločitev (diairesis)/(diaspasis). Smrtnost je v temelju povezana s stvarjenjem ex nihilo, zato je zavrnitev drugega – Boga – »vračanje« v nič, osamitev, izolacijo, kot pravi Gregorij iz Nise (In Eccl., Govor 7, PG 44, 729G). Zizioulas pravi, da te problematike razdvojenosti etika ne zmore rešiti, ampak potrebujemo novo rojstvo – krst – kar nas (zopet) vodi do ekleziologije.

Cerkev je kljub ontološki participaciji na tem temeljnem odpadu od občestva z Bogom v jedru sveta zaradi nenehne metanoie in spreobrnjenja k Troedinemu Bogu, v katerem najde način pravega odnosa med občestvom in drugostjo. Ta trinitaričen model sobivanja dveh pojmov implicira ekleziološke in antropološke posledice. V Trojici je drugost konstitutiven del enotnosti in ne akcidentalen oz. sekundaren. Drugost v Trojici je absolutna, ker so si osebe med seboj različne. Drugost je ontološka, ne (le) moralna oz. psihološka. Na teh premisah Zizioulas pokaže, da je drugost neločljiv del odnosa, da »občestvo ne ogrozi drugosti, temveč jo povzroča« (2007, 5). Osebe Oče, Sin in Duh označujejo odnose.

Da bi bili kot ljudje resnične podobe Boga, ni druge poti, kot da sprejmemo lastnosti, ki jih ima Sin – edini pravi Božji eikon – v odnosu do Očeta: kenosis učlovečenja in izkušnja sámo-darovanja na križu. Preko teh teoloških (kristoloških, trinitaričnih in eklezioloških) postavk pa Zizioulas poda še nekaj antropoloških posledic. »Oseba je drugost v občestvu in občestvo v drugosti. To, da smo osebe (osebnost, ang. personhood) je svoboda. Osebnost je ustvarjalnost.« (2007, 9–10)

Sklep

Zizioulasova »občestvena ontologija« vsebuje močan aplikativni naboj. Nekaj tega se loti že Zizioulas sam (ekleziologija, trinitarična teologija, pojmovanje resnice ...), vendar ostaja vedno znova izziv za različne panoge teologije in filozofije, da bi v skladu s to »cerkvenostno«, občestveno miselnostjo oblikovali najprej vsakdanje življenje in odnose, prek tega pa tudi idejne smernice in našo miselnost.

Veličina Zizioulasove misli je v tem, da je tudi njegova teološka metoda koherentna z naukom, ki ga podaja. Če je ena izmed njegovih poglavitnih misli, da moramo našo človeško eksistenco pobožanstviti (theosis), da začnemo bivati v skladu z Božjim načinom bivanja, tj. bivati na način vključevanja, potem se to odraža tudi v njegovi teološki misli. Cerkveni očeti so zanj poglaviten vir navdiha in varen humus mišljenja, zato vsa njegova misel temelji na patristični tradiciji. Izziv sodobne teologije se tako tudi na Zahodu kaže v tem, da bi znali v ustvarjalni zvestobi združevati bisere prejete dediščine, ki pa jih je treba preko motrenja znamenj časa, organsko vključevati v našo misel. Vključevanje drugega pomeni preraščanje svoje omejenosti in le na ta način lahko s svojo eksistenco razodevamo Božje, Božji način bivanja.

Bibliografija

Cunningham, Mary B. in Elizabeth Theokritoff, ur. 2009. *The Cambridge Companion to Orthodox Christian Theology.* Cambridge: University Press.

Knight, Douglas H., ur. 2007. *The Theology of John Zizioulas Personhood and the Church.* Hampshire: Ashgate.
Lucian Turcescu. 2002.
"Person" versus "Individual",
and Other Modern Misreadings of Gregory of Nyssa'. *Modern Theology*
18.4: 527–539. Ponatis: S. Coakley, ed., *Re-thinking Gregory of Nyssa.* Directions in Modern Theology (Blackwell Publishing, 2003).

Melissaris, Athanasios. 1999. 'The challenge of patristic ontology in the theology of Metropolitan John (Zizioulas) of Pergamon'. *Greek Orthodox Theological Review* 44.1–4: 467–490.

Papanikolaou, Aristotle. 2006. *Being with God: Trinity, Apophaticism, and Divine-Human Communion.* Notre Dame: University of Notre Dame Press.
Russell, Edward. 2003. 'Reconsidering relational anthropology: a critical assessment of John Zizioulas' theological anthropology'. *International Journal of Systematic Theology* 5.2: 168–186.

Zizioulas, John. 1997. *Being and Communion: Studies in Personhood and the Church.* New York: St Vladimir's Seminary Press.

Zizioulas, John. 2001. *Eucharist, Bishop, Church: The Unity of the Church in the Divine Eucharist and the Bishop During the First Three Centuries.* Brookline: Holy Cross Orthodox Press.

Zizioulas, John. 2007. *Communion & Otherness: Further Studies in Personhood and the Church.* London ; New York: T&T Clark.
Zizioulas, John. 2009. *Lectures in Christian Dogmatics*. Douglas H. Knight, ur. London; New York: T&T Clark.

Zizioulas, John. 2010. *Remembering the Future: An Eschatological Ontology.* London; New York: T&T Clark.

[1]Z nagovorom je sodeloval tudi v Vatikanu 18. junija 2015 na predstavitvi papeževe okrožnice Laudato si', ko je spregovoril o t. i. eksistencialnem ekumenizmu kot skupnemu krščanskemu prizadevanju za reševanje aktualnih družbenih vprašanj in poudaril teološko-duhovni pogled na ekologijo. Glej prim. Bogataj, Jan Dominik. 2016. Eksistencialni ekumenizem v luči kozmologije okrožnice Laudato si. Res novae 1: 80–100.
[2]Za splošen pregled lahko navedemo le glavne teološke avtorje 20. in 21. stoletja: Vladimir Solovjov, Pavel Florenski, Georgij Florovski, Sergej Bulgakov, Nikolaj Berdjajev, Vladimir Loski, Dumitru Stâniloe, Justin Popovič, Pavel Evdokimov, John Meyendorff, Panagiotes Chrestou, Panagiotis Nellas, Georgios Mantzarides, Alexander Schmemann, John Romanides, Stelios Ramfos, Christos Yannaras, Olivier Clement, Kallistos Ware, Andrew Louth itd.

EKSKURZIJA

Fotografija
sneta s spleta

Andrej Mehle

EKSKURZIJA TEOLOGOV V FURLANIJO

Kljub jutranjemu hladu v Ljubljani je bil v zraku vonj po morju. Zakaj? Teologi smo se odpravljali tja, na morje, bolj natančno v Furlanijo. Naš cilj sta bila predvsem Oglej in Gradež. Seveda, govora je bilo predvsem o burni zgodovini Oglejskega in Gradeškega patriarhata. Zjutraj smo sedli na avtobus (ki je bil mimogrede popolnoma nov ☺) in s profesorjem Bogdanom Kolarjem, ki je bil strokovni voditelj ekskurzije, krenili proti Ogleju. Med potjo ni bilo dolgčas, profesor Kolar je namreč pot popestril s koristnimi informacijami in opombami na temo krajev, mimo katerih smo se peljali.

Pred prihodom v Oglej je bil že od daleč viden zvonik bazilike v Ogleju, posvečene Marijinemu vnebovzetju (ter svetemu Mohorju in Fortunatu). Oglej je bil bil ustanovljen leta 181 pr. Kr., v tretjem stoletju je postal sedež škofije, v 5. stoletju so ga izropali Huni, v 6. stoletju pa je bil prizorišče preobratov. Leta 568 so ga opustošili Langobardi, zato se je patriarh preselil v Gradež neposredno ob morju. Od leta 557 pa je bil Oglej tudi v sporu s papežem zaradi treh poglavij, ki jih je koncil v Carigradu štiri leta prej obsodil. Oglejski škofje so temu nasprotovali, zato so se zbrali na sinodi v Gradežu leta 579, kjer so izrazili nasprotovanje papežu, obenem pa posvetili novo gradeško cerkev in jo posvetili sv. Evfemiji kot izraz pravovernosti. 607. leta je bil v Ogleju postavljen nov patriarh, zato sta od tega leta na tem področju obstajala dva patriarhata. Oglej je v 15. stoletju pristal pod Benečani, leta 1751 pa je bil ukinjen in leto kasneje razdeljen na škofiji Gorica in Videm. Tudi sicer je Oglej zanimiv za ogled, saj ima lepo ohranjeno kripto s krščanskimi simboli v mozaikih, ohranjene temelje vojašnice in

dvojnega obzidja ter je tudi nasploh prijeten kraj.

V cerkvi smo skupaj obhajali sveto mašo, ki je bila posebej doživeta že zaradi (kot je bilo rečeno tudi v pridigi) zgodovine tega svetišča; tolike generacije kristjanov, ki so se na tem kraju srečevali z Bogom in ga častili ter iz njega črpali moč za življenje. Po sveti maši, ogledu kripte in kratkem odmoru smo šli še na drugo točko sage o shizmi treh poglavij, tj. Gradež.

Gradeški patriarh je imel po sporu in letu 607, ko sta iz enega nastala dva patriarhata, pod svojo jurisdikcijo vedno manjše ozemlje, dokler ni bil 1451 sedež patriarhata prenesen v Benetke, ki imajo formalno še danes naziv patriarhata. Glavna točka ogleda v Gradežu je bila ravno cerkev svete Evfemije, ki ima po tleh lepo ohranjene mozaike, ima pa tudi obsežen lapidarij. Po ogledu cerkve smo imeli odmor, v času katerega smo se lahko sprehodili ob morju, ki je že dalo slutiti, da bo pomlad vsak čas tu. Ob vrnitvi na avtobus smo dobili cel kup sponzorjev (beri: ljudi, ki so zamudili dogovorjeno uro in morajo počastiti vse, ki so bili točni ☺).

No, pot nas je vodila že v smeri nazaj proti domu, a še ne domov. Ustavili smo se v Redipuglii, kjer stoji največji italijanski spomenik padlim žrtvam v 1. svetovni vojni. Ogromne stopnice od dna vznožja do vrha hriba Grže (Monte Sei Busi), v katerih so pokopani posmrtni ostanki približno 100.000 vojakov, v človeku vzbudijo marsikatero vprašanje o vojni. Veličastnost objekta gre seveda pripisati Benitu Mussoliniju in njegovi želji po posnemanju rimske arhitekture, ki dajala prioriteto veličastnosti objektov. Simbolni pomen elementov kostnice je neomejen, posebej pa velja izpostaviti obliko, ki daje videz vojske, ki prihaja po griču navzdol, in napis, ki je identičen na vsaki izmed grobnih celic: »Presente« (prisoten), kar je pomenilo pritrdilen odgovor nadrejenemu ob pregledu vojske.
Temu postanku je sledil še postanek v Doberdobu, največjem slovenskem naselju na tem področju. Kraj je bil del Soške fronte, v središču pa je bil zlasti v 2. soški ofenzivi, ki se je odvijala na doberdobski planoti. Tu so se borili slovenski vojaki, in sicer v polkih, zlasti velja omeniti 17. polk ali »polk Kranjskih Janezov« ter 87. celjski pešpolk, seveda so bili še drugi. Vedno so veljali za predane in zanesljive vojake. V Doberdobu je bil postanek kratek, a močan. Ustavili smo se v spominskem parku, kjer je najprej nekaj besed o kraju spregovoril profesor Kolar, nato pa smo skupaj zapeli marijino pesem Marija, mati moja.
Naša zadnja postaja na poti je bil Vipavski Križ, kjer je kapucinski samostan in kjer je deloval pisec in pripovednik Janez Svetokriški, najbolj znan po svojem Svetem priročniku. Ogledali smo si cerkev in obenem upali, da srečamo kakšnega patra, ki bi nam namenil besedo ali dve. To se ni zgodilo, je pa kasneje kmalu za nami prihitel pater Jakob, ki nas je pozdravil in nas povabil, da se še oglasimo. Po slovesu od patra Jakoba smo se odpeljali nazaj proti Ljubljani.

Prepletanje ljudske in mladinske glasbe se je razlegalo po avtobusu, vzdušje je bilo krasno in jasno je bilo, da je bil za nami lep, doživet dan. Ekskurzija je bila tematsko zelo zanimiva in dobro pripravljena, zato se sam nadejam še več podobnih ekskurzij.

KOMENTAR

Avtor fotografije:
Mateja Gašperin

Boštjan Dolinšek, bogoslovec

KOMENTAR OB KNJIGI DIGITALNA DEMENCA: »DOBA PAMETNEGA PONEUMLJANJA«

Manfred Spitzer:
Digitalna demenca.
Mohorjeva družba, Celovec
2016.

Ob prebiranju knjige *Digitalna demenca* nemškega avtorja Manfreda Spitzerja sem se zaustavil ob misli o dobi »pametnih aparatov«. Na kratko bom prestavil nekatere vidike, o katerih govori omenjena knjiga. Naslov, s s katerim sem naslovil pričujoči komentar, je nastal kot posledica dejstev, ki jih omenja knjiga *Digitalna demenca*[1] . Z njim sem na nekoliko provokativen način želel pokazati na paradoks dobe, v kateri živimo.

Mnogi menijo, da se raven razvitosti neke kulture pokaže v tem, na katerem nivoju je spoštovanje človeškega življenja. Danes se veliko govori o varovanju narave, veliko se govori o varstvu živali in skrbi za okolje. Človek ob vsem tem – logično – pomislil, da se o tem govori, ker je standard človeškega življenja na tako visokem nivoju, da se lahko posvečamo še vsem tem področjem. A bojim se, da žal ni tako. Ko po eni strani veliko govorimo o varovanju okolja in živali, se do človeka pristopa, kakor bi bil poskusen zajček in to ne v prenesenem pomenu. »Znanost«, podprta s strani bogatih lobijev, ki naročajo raziskave o tem, kako je tehnologija pravzaprav dobra za človeka, želi spregovoriti o realnosti, ki jo je še v domišljijskem svetu težko odigrati. Ta »znanost« želi sodobnemu človeku dokazati, da so sadovi tehnološkega razvoja zanj skoraj esencialnega pomena, čeprav je očitno, da s seboj prinašajo tudi celo vrsto negativnih stranskih učinkov. Ob tem razmišljam o primerjavi, ki je morda pretirana, a vendar. Ob spremljanju medijskega sveta, opazimo, da kar mrgoli oglasov in ponudb o najnovejših vrhuncih računalniške in druge »pametne« tehnologije. Priznati je treba, da so oglasi očitno uspešni, saj je vse več ljudi, ki si s težavo predstavljajo svoja življenja brez »pametnih telefonov«[2]. Po drugi strani le redko zasledimo besedo o tem, da je vredno preživeti čas s človekom, s prijateljem na kavi ... Prišli smo celo do te točke, da tudi ob tem žal ne gre drugače kot s telefonom v roki. Nekako razumljivo se zdi, da se z orožjem ne gre boriti za mir. Pa vendar se velikokrat kaže, da se na političnem parketu počne ravno to. Prav tako ne bi bilo potrebno velikih miselnih naporov, da bi spoznali pasti pretirane uporabe tehnologije. Zdi se, kot da svet tega ne želi uvideti. Še več, ne samo, da ne prepozna nevarnosti tehnologije, znanost se celo trudi, da bi nam predstavila zgolj pozitivne plati.

Na tem mestu je primerno opozoriti, da pri vseh pozitivnih učinkih, ki jih je prinesel razvoj znanosti in tehnologije, pozabljamo, da ima vse to tudi svoje slabosti. In tu se ponovno vprašam, kako je mogoče, da »znanost«, ki naj bi gradila na razumu, človeku dokazuje takšne neumnosti, ki so logično nesmiselne? Je denar res opral srca vseh, ki vodijo globalno trgovino, in jim ni mar za prihodnost človeka?

Zelo zgovoren je primer, ki nam ni tuj. Prepogosto se žal dogaja, da družine, ki že tako težko preživijo iz meseca v mesec zaradi minimalnih dohodkov, svojemu otroku kupijo prenosni računalnik ali pametni telefon samo zato, ker mu iz srca želijo dobro in nočejo, da bi ga družba vrstnikov izrinila iz svoje srede. To je absurden primer pametnega poneumljanja ljudi, kakor sem poimenoval ta proces v družbi. Ob tem se mi poraja vprašanje, kje je meja v odnosu do človeka v 21. stoletju in kaj danes človek sploh še pomeni? To je vprašanje, s katerim se bo v prihodnje morala soočiti tudi teologija. Zdi se, da nam res ni pomembno popolnoma nič drugega, kakor zgolj dobiček in uspeh, ki ga prinaša (tudi) razvoj tehnologije. Ljudje, ki v rokah držijo mreže javnega mnenja in politiko, si s takšnimi koraki kujejo pot v lastno smrt in sami sebi kopljejo jamo. Nemogoče je razumeti, kako človek lahko propagira sredstva, ki daljno ročno uničujejo človeško kulturo, utemeljeno na stiku s sočlovekom in ne na srečanju preko virtualnega sveta.

Naj zaključim z mislijo, da je človeški razum še vedno tisti zadnji pokazatelj tega, kaj je prav in kaj ne, pa čeprav »znanost« pravi drugače. Morda pozabljamo, a tudi znanost mora nekje črpati sredstva za svoje delo in če ne gre drugače, mora delati v nasprotju z lastno etiko. Denar je očitno žal prevečkrat sveta vladar.

[1]Spitzer v svoji knjigi razloži pojem digitalne demence, ki bo po njegovem mnenju nastala pri ljudeh, ki se že v otroštvu srečujejo s tehnologijo. Le-ta nam namreč omogoča, da nam ni potrebno poznati določenih podatkov, saj jih lahko shranijo in prikažejo telefoni, prav tako pa se človek niti ne trudi s pomnjenjem podatkov, saj jih je večina dostopnih na internetu. S tem seveda negativno vplivamo na razvoj možganov, ki jim ni potrebno več opravljati določenih funkcij. Posledica tega pa bo počasno umiranje teh predelov, kar bo vodilo v demenco.

[2]Raziskava izvedena leta 2009 v ZDA je pokazala, da povprečen človek preživi 10 ur dnevno v stiku z mediji. V ta sklop so všteti telefon, računalnik ter druga sredstva. (Spitzer 2016, 12)

Dr. Matjaž Celarc

KOMENTAR FILMA SILENCE (TIŠINA)

V preteklem letu je na velika platna prispel film Tišina (Silence) režiserja Martina Scorseseja, ki je nastal po istoimenskem zgodovinskem romanu japonskega pisca Šusakuja Enda. Po Zadnji Kristusovi skušnjavi (*The Last Temptation of Christ, 1988*) in *Kundunu (1997)* sklepa Tišina trilogijo filmov, ki jih povezuje tematika preizkušnje vere. Film Tišina gledalca popelje na Japonsko v čas 17. stoletja, ko se je tamkajšnja oblast zbala vse večjega verskega in ekonomskega vpliva zahoda, kar je sprožilo hudo preganjanje kristjanov.

Filmska pripoved se osredotoči na portugalska jezuita Sebastiãa Rodriguesa in Francisca Garupeja, ki zvesta o govoricah, da je njun učitelj in vzornik pater Cristóvão Ferreira na Japonskem zaradi mučenja odpadel od vere. Ker tem govoricam ne moreta verjeti, se odločita, da se kot »zadnja dva duhovnika – vojska dveh mož« podata na Japonsko ter prideta resnici do dna. Njun spremljevalec postane japonski kristjan Kičidžiro, ki je zatajil vero, da bi si rešil življenje.

Središčni lik pripovedi je pater Rodrigues, ki ga gledalec spremlja v prestajanju fizičnega, psihičnega in duhovnega mučenja. Sooči se s smrtjo Garupeja ter s Ferreirom, ki je odpadel od vere in od tedaj živi po japonskih šegah. Ravno on prepričuje tudi Rodriguesa k odpadu, da bi tako rešil nekatere japonske kristjane, ki jim je zaradi njegovega vztrajanja v veri grozila mučeniška smrt, in bi se končno sprijaznil z domnevo, da na tem »močvirnatem terenu« evangelij ne raste. Pod zunanjim pritiskom in občutkom Božjega molka se zlomi, pohodi sveto podobo in se s tem simbolnim dejanjem odpove veri. Odpoved je poudarjena s trikratnim petelinjim petjem, kar priča o tem, da je jezuit, vojak za Kristusa, poražen in zlomljen in se iz oznanjevalca spreminja v preganjalca krščanstva. Gledalec pride do ključnega spoznanja: sistem lahko zlomi človekovo hrbtenico. Vendar, ali lahko tudi dokončno uniči vero?

Trije razlogi govorijo v prid temu, da Rodrigues v globini srca vere vendarle ni zapustil.

1. Prvi razlog je vloga spremljevalne figure Kičidžira. Ta v zgodbo vstopi kot pijanec šibke vere, na koncu pa umira mučeniške smrti. Do te notranje spremembe pride, ker se med dvema ustvari globoka vez: Rodrigues je potrpežljiv spovednik, Kičidžiro pa njegov doživljenjski spremljevalec.

2. Drugi razlog je tišina in notranji glas. Rodrigues v vsem svojem trpljenju ne prejme nobene notranje tolažbe ali Božjega odgovora. Le v dveh trenutkih se oglasi notranji glas. Prvič v trenutku odpada, ko ga glas tolaži, da razume njegove bolečine, in ga vabi, naj pohodi sveto podobo. Drugič pa se glas zasliši ob zadnji Kičidžirovi spovedi.
V Rodriguesu ni več tišine, temveč notranji dialog z Bogom in molitev: »Gospod, boril sem se proti tvoji tišini. Vse, kar vem in vse, kar delam, govori o Njem. V tišini sem slišal tvoj glas.«

3. Tretji razlog pa lahko najdemo v križcu. Ko spremljamo pokop Rodriguesa po budističnemu obredu, vidimo, da je v njegovih rokah skrit križec, ki ga je prejel od vaščana kot duhovno spodbudo tik pred mučenjem.

Film Tišina ni zgolj zgodovinska pripoved, temveč osebna drama, ki pričuje o tem, da more vera rasti (pa čeprav tiho) tudi preko preizkušenj, gledalcu pa nenehno postavlja ogledalo in ga sooča z navideznim (?) konfliktom med močjo vere in ljubeznijo do življenja.

POEZIJA

Avtor fotografije:
Uroš Abram

Jakob Piletič, bogoslovec

Homuncio - Človeček

Dulcis, aspera crux et nobilis lignum,
vitae aterna mihi auctor
per quem vita bis data,
per quem misericordia nata.

Per gratiam Dei, sacerdos,
altaris servus, ac gregis pastor.
Sacramentorum sacrorum custos,
Verbi pradicator.

Cordis confossi homó,
cum Christo in cruce pendéns,
fideles ducere coelum,
abnegens semetipsum.

Pro populo oblatus est Deo,
hircus seipsum offerens
in penitentialis deserto,
ad aram mundi pro orbis peccato.

Vultem tuum imprime
ut tu ipse in me videatur;
crucifixurus sim sibi,
vivis tu vero in me.

Proximi mei via,
veritas opera mea
in Resurgente vita aeterna,
et aeviterna beatitas.

Homuncio - Človeček

Sladki, o križ surov, les imeniten,
poroštvo večnosti moje
po katerem življenje drugič je dano
usmiljenje po njem je rojeno.

Po milosti Božji, duhovnik,
suženj oltarja, ljudstva pastir,
presvetih zakramentov skrbnik.
Besede oznanjevalec.

Človek prebodenega srca,
s Kristusom na križu pribit,
vernike v nebo peljati,
zanikajoč samega sebe.

Za ljudstvo darovan je Bogu,
kozel, sam sebe darujoč,
v pokore pustinji,
na oltarju sveta za njegov greh.

Vtisni vame svoje obličje,
da ti sam odseval se boš v meni,
naj križan bom sebi,
da ti bi v meni živel.

Bližnji meni so pot
in moja dela resnica,
v Vstalem večno življenje,
in neskončno veselje.

Gašper Klančnik, bogoslovec

Francisco de Quevedo – Frančišek Ksaver

(Madrid, 1580 – Villanueva Infantes, 1645)

SONETO A CRISTO CRUCIFICADO

No me mueve, mi Dios, para quererte
el Cielo que me tienes prometido
ni me mueve el Infierno tan temido
para dejar por eso de ofenderte.

Tú me mueves, Señor. Múeveme el verte
clavado en una cruz y escarnecido;
muéveme ver tu cuerpo tan herido,
muévenme tus afrentas, y tu muerte.

Muéveme, en fin, tu amor, y en tal manera,
que, aunque no hubiera Cielo, yo te amara,
y, aunque no hubiera Infierno, te temiera.

No me tienes que dar porque te quiera,
pues, aunque lo que espero no esperara,
lo mismo que te quiero te quisiera.

Sonet Kristusu križanemu

K ljubezni do Tebe, moj Bog, me ne nagibata
niti nebo, ki si mi ga bil obljubil,
niti pekel, da bi Te zavoljo njegovih grozôt
môgel razžáliti.

Gospod, Ti me prevzemaš. Presunjen zrem v té,
pribitega in osramočenega na križu;
ganjen se – ob motrenju ranjenega telesa –
oziram na žalitve, ki so Te spremile v smrt.

Končno me Tvoja ljubezen tako prežame,
da bi Te ljubil, čeprav bi ne bilo neba,
ko bi ne bilo pekla, bi v strahu zrl Tvoje obličje.

V ljubezni do Tebe ne potrebujem daru,
nanj ne bom čakal, četudi nanj upajoč,
ljubim Te sedaj, kot Te bom ljubil poslednjič.

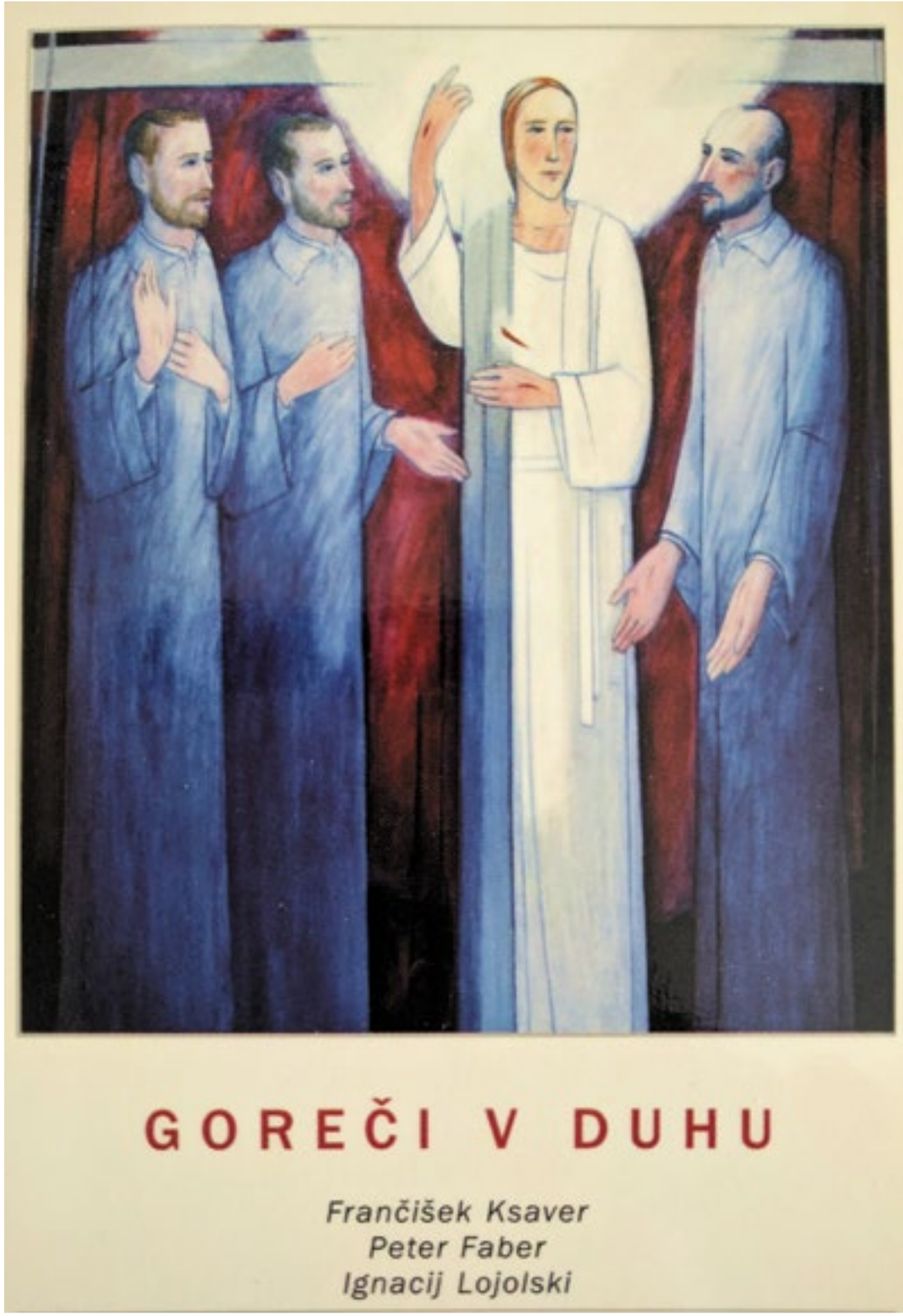

»V ponižnosti sem začutil, kaj pomeni biti človek, ki je ljubljeni Božji otrok.«[1]

»V začetku je bila Beseda in Beseda je bila pri Bogu in Beseda je bila Bog« (Jn 1,1).
Beseda … Kakšno moč skriva? Ali lahko doumemo, da ima v sebi stvarjenjsko moč? V enem lepših svetopisemskih odlomkov nam t. i. duhovniški avtor Geneze ob pričujočem vprašanju odstira odgovor na mestu, ko Bog, Gospodar vesolja, ustvarja z besedo in je vse, kar ustvari, dobro. Človek, ki je ustvarjen po Božji podobi, je poklican, da tudi v tem zgledu sledi svojemu stvarniku in se trudi nenehno živeti besede prav v luči te etične razsežnosti, namreč delati dobro.

Četudi človekova beseda ne more imeti iste moči kot Božja, saj ne ustvari živega bitja, vendar nenehno vzpostavlja odnos, preko katerega ustvari tolažbo in spremeni krogotok življenja, zmore utišati veselje, roditi žalost in umoriti nebogljeno srce. Velika moč, ki nam je zaupana v daru, s poklicanostjo k odgovorni rabi besed.

Na tem svetu nismo sami – od »zibeli« v materinem telesu do groba smo zvezani v medosebnih odnosih. Ti lahko zatajijo, vendar pa katolik svoj pogled v upanju usmerja k temeljnemu odnosu, ki presega realnost zemeljskega sveta, tj. odnosu Božjega otroštva. Prav preko tega odnosa nas Bog sam vzgaja za sobivanje, ki naj odseva dimenzijo ljubezni – biti z Gospodom in biti za drugega; ta drža mojo lastno bit bolj in bolj približuje popolnosti bivanja.
Temeljna ponižnost človeka se tako kaže v priznanju, da ni vsemogočen, ampak ustvarjen … Ne brez razloga – ustvarjen je za Ljubezen, ker ga je ta, ki ga je ustvaril, prvi ljubil (prim. Jn 15,9); vabi ga k uresničitvi svoje človeškosti, da bo nekoč izpolnjen v večnem zrenju obličja Njega, ki nas ja poklical v življenje za Življenje.

V dioptriji ljubezni moremo motriti tudi vprašanje trpljenja … Nanj odgovarja zgled in vabilo Kristusa križanega; na prvi pogled norost, v veri v vstajenje po smrti na križu pa blaženo upanje, moč in modrost (prim. 1 Kor 1,23), ki osmišlja še tako temne odtenke sivega vsakdana.
Gre za vabilo, da naj človek svoje trpljenje združuje s tistim, ki ga (edini) more nositi v polnosti, in življenje nadaljuje po tisti poti, ki bo izpolnila najgloblja hrepenenja; ta so pod madeži vsakdanjih želj tolikokrat zakrite, da jih je mnogokrat težko prepoznati in spoznati kot tiste, ki so pravzaprav položene v nas.

Čas trpljenja, združenega s Kristusovim, nikoli ni prazen. Križ nas vabi k zahtevni nalogi, k trdemu delu oblikovanja lastnih (še) neurejenih vzgibov, da bi nas slednjič privedel do spreobrnjenja naših življenj za srečo, ki ne mine.

Si to želiš? Potem stopi na pot ponižnosti in priznaj, da ti sam nisi Beseda, ki je bila pri Bogu od vekomaj, ampak si na svetu prav po tej Besedi, ki je zate …, zame …, za vse nas dala življenje.

Naše uresničenje in izpolnitev življenjskih hrepenenj je v tem, da sprejmemo načrt svojega Stvarnika in ga uresničujemo z močjo milosti Svete Trojice, kjer nas čaka otroštvo večnosti in veselje brez konca.

[1]Pričujoče besedilo je premislek Ksaverjevega soneta in je nastal ob prevajanju.
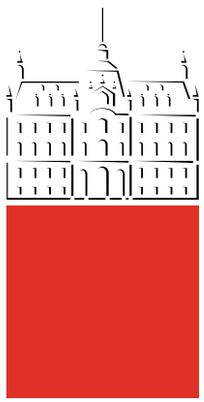
Univerza v Ljubljani
Teološka fakulteta